

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Zdeněk Líbal

Internet a Apoštolský stolec

Diplomová práce

Vedoucí práce: Dr. Vojtěch Eliáš

Praha 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Internet a Apoštolský stolec napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury a že jsem ji nevyužil k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 17. dubna 2012

Zdeněk Líbal

Bibliografická citace

Internet a Apoštolský stolec [rukopis] : diplomová práce / Zdeněk Líbal ; vedoucí práce: Vojtěch Eliáš. -- Praha, 2012. -- 74 s.

Anotace

Tato diplomová práce s názvem Internet a Apoštolský stolec se zabývá specifickou otázkou z oblasti vztahu katolické církve a médií. Zkoumá vývoj postoje Apoštolského stolce k internetu v kontextu postoje církve k ostatním sdělovacím prostředkům, a to na základě rešerše církevních mediálních dokumentů a analýzy užití internetu a ostatních sdělovacích prostředků v praxi. Internet chápe jako prozatím poslední zásadní mezník ve vývoji lidské komunikace a hledá odpověď na otázku, jak se s tímto fenoménem katolická církev reprezentovaná Apoštolským stolcem vyrovnává. V názvu práce je na prvním místě uveden právě internet, aby byla naznačena perspektiva, v níž je problematika nahlížena. V závěru jsou poznatky získané analýzou dokumentů konfrontovány s faktickým užíváním internetu Apoštolským stolcem.

Klíčová slova

internet, Apoštolský stolec, média, nová média, web, sociální komunikace, evangelizace

Abstract

This diploma thesis called Internet and the Holy See deals with a specific question concerning relationship between the Catholic Church and media. It examines development of the attitude of the Holy See to the Internet in context of its attitude to mass media on the basis of exploration of ecclesiastical documents related to media and analysis of Internet and mass media use in practice. It takes the Internet as the latest fundamental milestone in development of human communication and probes how the Catholic Church represented by the Holy See deals with this phenomenon. Name of this thesis begins with the word Internet, to indicate perspective chosen on this topic. In the last chapter there are conclusions emerging from analysis of ecclesiastical documents compared with actual use of the Internet by the Holy See.

Keywords

Internet, the Holy See, media, new media, web, social communication, evangelization

Počet znaků (včetně mezer): 119 232

Poděkování

Děkuji Dr. Vojtěchu Eliášovi za vedení této práce. Rovněž děkuji pedagogům Vyšší odborné školy publicistiky za uvedení do problematiky studia médií. Mé díky patří i kolegům a nadřízeným z Pastoračního střediska Arcibiskupství pražského a z NETservis s.r.o.

Obsah

Úvod.....	6
1. Vymezení problematiky	7
1.1 Relevantní dokumenty	7
1.2 Relevantní případy užití internetu	8
1.3 Terminologická poznámka	8
2. Přehled vývoje lidské komunikace	9
2.1 Šíření informací v pravěku a starověku.....	9
2.2 Šíření informací ve středověku.....	10
2.3 Šíření informací od novověku do současnosti.....	12
2.4 Shrnutí	15
3. Internet jako fenomén	16
3.1 Vznik internetu	16
3.2 Rozšíření internetu	16
3.3 Současný stav internetu	18
3.4 Charakteristiky internetu	19
3.5 Některé problematické rysy internetu	20
3.6 Shrnutí	22
4. Apoštolský stolec a masová média	23
4.1 Papežská rada pro sdělovací prostředky.....	23
4.2 Dokumenty o sdělovacích prostředcích	28
4.3 Využití sdělovacích prostředků v praxi.....	38
5. Apoštolský stolec a internet	41
5.1 Dokumenty Papežské rady pro sdělovací prostředky o internetu	41
5.2 Další dokumenty explicitně hovořící o internetu	48
5.3 Přehled témat dokumentů o internetu.....	57
5.4 Využití internetu v praxi.....	58
Závěr	65
Seznam použitých zkratk	66
Seznam literatury	67
Přílohy	74

Úvod

„Přestože církevní dokumenty předpokládají, že na teologických fakultách se přednáší o mediálních církevních dokumentech, že studenti jsou seznamováni se základy mediální práce, naplňují tuto představu jen fakulty v Českých Budějovicích a v Olomouci zřejmě právě díky svému laičtějšímu zaměření. Nicméně se zdá, že výchova kněží či biskupů v oblasti kontaktu s médii by byla velmi prospěšná.“¹

S hodnocením teologických fakult, které publikoval kardinál Dominik Duka ještě v době, kdy byl královéhradeckým biskupem, můžeme anebo nemusíme souhlasit. Co se však zdá být nesporným, je jeho apel na studium mediální problematiky na teologických fakultách. Jako laik studující na pražské Katolické teologické fakultě chápu vyjádření kardinála Duky osobně jako výzvu k hlubšímu studiu tohoto tématu.

Domnívám se, že v katolické církvi jsou média často nahlížena na prvním místě jako předmět zkoumání morální teologie. Rád bych touto prací poukázal na skutečnost, že jsou kromě toho důležitým tématem i pro pastorální teologii.

Tato práce se zabývá specifickou otázkou z oblasti vztahu církve a médií. Zkoumá vývoj postoje Apoštolského stolce k internetu v kontextu postoje církve k masovým médiím, a to na základě rešerše církevních mediálních dokumentů a analýzy užití internetu a masových médií v praxi. Internet chápe jako prozatím poslední zásadní mezník ve vývoji lidské komunikace a hledá odpověď na otázku, jak se s tímto fenoménem katolická církev reprezentovaná Apoštolským stolicem vyrovnává. V názvu práce je na prvním místě uveden právě internet, aby byla naznačena perspektiva, v níž je problematika nahlížena. Z tohoto důvodu je za přehled vývoje lidské komunikace zařazena nejdříve kapitola o internetu, po které teprve následují kapitoly věnované postoji Apoštolského stolce k masovým médiím (čtvrtá kapitola) a k internetu (pátá kapitola). Metoda práce bude více popsána v následující kapitole.

¹ DUKA Dominik, BADAL Milan: Bílá kniha církve s černou kapitolou, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, 74.

1. Vymezení problematiky

Jak již bylo zmíněno v úvodu, tato práce zkoumá vývoj postoje Apoštolského stolce k internetu na základě rešerše církevních mediálních dokumentů a analýzy užití internetu v praxi. Nejdříve je proto nutné vymezit, kterými dokumenty a kterými případy užití internetu se práce zabývá.

1.1 Relevantní dokumenty

Za relevantní dokumenty jsou považovány takové dokumenty, které 1) pojednávají převážně o tématech: média, sociální komunikace, počítače, internet, sociální sítě, moderní technologie, nová média apod. (dále „mediální dokumenty“); 2) byly vydány koncilem, papežem nebo Papežskou radou pro sdělovací prostředky. Z papežských dokumentů jsou to pak a) poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků, b) encykliky.

Církevní dokumenty jsou dále rozděleny do tří období podle roku vydání: 1) od roku 1832 do začátku II. vatikánského koncilu, 2) od II. vatikánského koncilu do roku 2000, 3) od roku 2001 do března roku 2012. V prvním období, ve kterém bylo vydáno jen nemnoho mediálních dokumentů, se přihlíží i k dokumentům, které pojednávají primárně o jiném tématu než o výše uvedených. Ve druhém období se zkoumají výhradně mediální dokumenty a ve třetím pouze mediální dokumenty explicitně hovořící o internetu.

Práce vychází z dokumentů, které jsou dostupné v českém nebo anglickém jazyce. Nezabývá se dokumenty, které 1) se primárně věnují jiné než mediální tematice (s výjimkou prvního období dle výše uvedeného dělení), 2) byly vydány místními církvemi. Vzhledem k tématu práce jsou častěji citovány internetové zdroje informací.

V relevantních dokumentech jsou následně identifikována hlavní témata, kterými se zabývají, a klíčová tvrzení, která obsahují.

1.2 Relevantní případy užití internetu

Za relevantní případy užití internetu se považují ty případy, kdy 1) jde o provozování webových stránek přímo Apoštolským stolcem nebo Papežskou radou pro sdělovací prostředky, 2) se jedná o provozování vlastních stránek, kanálů apod. na serverech třetích stran.

Ačkoli se v celé práci důsledně hovoří o internetu, zejména v její poslední části dochází k faktickému zúžení pojednání na službu WWW.

1.3 Terminologická poznámka

V oblasti sdělovacích prostředků panuje jistá nejednotnost v terminologii, a to nejen v církevních dokumentech.² Proto i tato práce užívá více názvosloví, která mohou být do jisté míry komplementární. Jedná se např. o užívání pojmů jako sdělovací prostředky, média, sociální komunikace aj. Na významnější rozdíly v terminologii mezi jednotlivými dokumenty je čtenář upozorněn v poznámkovém aparátu.

² Podrobněji k terminologii: MEZULÁNÍK Radek: Katolická církev a média, in: NEKVAPIL Václav, VÉVODA Rudolf (ed.): Média, kultura a náboženství, Praha: Vyšší odborná škola publicistiky, 2007, 9–13.

2. Přehled vývoje lidské komunikace

Existuje řada různých přístupů k členění vývoje lidské komunikace.³ Tato práce vychází ze zjednodušené periodizace podle Sandry Ballové-Rokeachové a Melvina DeFleura, kteří rozlišují podle převládajícího způsobu dorozumívání šest etap lidské komunikace:

- epocha znamení a signálů,
- epocha mluvení a jazyka,
- epocha psaní,
- epocha tisku,
- epocha masové komunikace,
- epocha počítačů.⁴

První epochou, která se týká předků člověka a ve které ještě nebyla vyvinutá řeč, se v rámci zjednodušení tato práce nezabývá. Pro všechny epochy platí, že s příchodem nové epochy se přidává nový typ komunikace k té původní, která nezaniká. Dochází tak k neustálé dějinné kumulaci možností komunikace.⁵

Následující periodizace se zaměřuje především na ty aspekty jednotlivých typů komunikace, které jsou významné pro srovnání s internetem. Patří mezi ně zejména: způsob šíření sdělení, způsob jeho uchovávání, potenciál pro oslovení většího publika, cenzura.

2.1 Šíření informací v pravěku a starověku

V pravěku a starověku můžeme rozlišit dvě základní období, která jsou od sebe odlišena vynálezem písma a rozšířením gramotnosti. Pochopitelně se obě tyto epochy v dějinách navzájem prolínají.

³ Srov. JIRÁK Jan, KÖPPLOVÁ Barbara: Masová média, Praha: Portál, 2009, 48-53.

⁴ Srov. BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ Sandra, DEFLEUR Melvin: Teorie masové komunikace, Praha: Karolinum, 1996, 21n. Šestou epochu autoři pouze zmiňují, avšak nevěnují se jejímu podrobnému rozboru, protože jejich práce byla publikována ještě v rané fázi této epochy.

⁵ Srov. JIRÁK Jan, KÖPPLOVÁ Barbara: op. cit., 49.

2.1.1 Období řeči a mluvení

První a zároveň nejdelší období můžeme charakterizovat jako období akustické. Komunikace se v něm uskutečňuje pomocí mluveného slova a pro uchování sdělení slouží lidská paměť. Počátek tohoto období spadá do doby zhruba před 35 až 40 tisíci lety. S vývojem řeči pak souvisí i postupný rozvoj abstraktního myšlení, chápání a užívání symbolů, analytického a syntetického myšlení. Díky těmto podmínkám bylo možné si pamatovat delší a složitější sdělení.⁶ Komunikace tohoto typu však má četné limity. Je odkázána pouze na lidskou paměť a k oslovení většího publika je nutné jej shromáždit v jednom čase na jednom místě.

2.1.2 Písmo a gramotnost

Vynález písma a postupné rozšíření gramotnosti přineslo nové možnosti šíření a uchování sdělení. Tak bylo možné v závislosti na použitém psacím materiálu (kámen, hliněné destičky, pergamen, papyrus) uchovat sdělení v nezměněné podobě pro další příjemce, a to i v následujících generacích. To bylo do té doby uskutečnitelné pouze díky ústní tradici.

První písemné záznamy na bázi piktogramů jsou staré asi 6000 let a pocházejí z Mezopotámie a Egypta. Dokonalejší a lépe použitelné bylo sumerské klínové písmo, které asi od doby 1700 let př. Kr. fungovalo na principu fonetického záznamu. Jednotlivé symboly už nezastupovaly celé pojmy, ale pouze slabiky. Díky tomuto zjednodušení se značně snížil celkový počet potřebných symbolů. V další fázi vývoje pak byly vytvořeny znaky pro jednotlivé souhlásky a samohlásky. K jeho ustálení a většímu rozšíření došlo v polovině prvního tisíciletí př. Kr. v Řecku. Následně pak řeckou abecedu převzali a upravili Římané.⁷ Abecedy založené na řecké a římské abecedě se užívají dodnes.

2.2 Šíření informací ve středověku

Středověk, který byl ještě ve znamení rukopisů a skriptorií, přinesl na svém sklonku převratný vynález, který posunul možnosti komunikace o mnoho dále.

⁶ Srov. BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ Sandra, DEFLEUR Melvin: op. cit., 29-31.

⁷ Srov. Tamtéž, 31-33.

Gutenbergův zdokonalený knihtisk a rozvoj univerzit přispěly k růstu středověké vzdělanosti.

2.2.1 Vzdělanost

Ve vývoji komunikace nehrají významnou roli jen samotné technologické inovace a komunikační prostředky neboli média. Nedílnou složku tohoto procesu tvoří i jednotlivé sociální instituce. Ve středověku k růstu vzdělanosti napomáhaly školy, které byly zakládány při katedrálách a které měly značný podíl na šíření gramotnosti. Nejvyšší vzdělání pak poskytovaly univerzity disponující kvalitními knihovnami.

2.2.2 Knihotisk

Gutenbergův vynález knihtisku se klade do doby kolem roku 1450. O dva roky později začal s tiskem Bible, který dokončil asi v roce 1455. Za tu dobu vytiskl na šesti tiskařských lisech téměř 200 výtisků latinské Bible.⁸ Knihotisk s sebou přinesl kromě jiného především ustálení podoby jednotlivých textů. Již od počátku je tento vynález spojen s církví: „Okamžitý význam knihtisku oceňovali v prvních desetiletích též objednatelé a odběratelé nejjistější, totiž církevní instituce, neboť pečlivá editorská činnost tiskařů a korektorů přispěla ke stabilizaci a standardizaci textů liturgické literatury.“⁹

Rozšíření knihtisku však bylo jen pozvolné, nešlo o revoluci. Skriptoria dále fungovala a první tištěné knihy se snažily co nejvíce připodobnit těm psaným. Knihotisk byl dokonce původně nazýván „ars artificialiter scribendi“, tedy umění mechanického psaní.¹⁰

2.2.3 Cenzura

Snahy o regulaci obsahu publikovaných děl se objevují již od starověku. Ve středověku však nabírají na významu a rozsahu. Do poloviny 15. století se uplatňovala především následná cenzura, která posuzovala již vydaný text. Tento

⁸ Srov. JIRÁK Jan, KÖPPLOVÁ Barbara: op. cit., 74-75.

⁹ VOIT Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha: Libri a Královská kanonie premonstrátů na Strahově, 2006, 463.

¹⁰ Srov. Tamtéž, 464.

způsob ale s přibývajícím množstvím knih přestal být dostačující, a proto se začal více využívat systém předběžné kontroly. Bulou Inocence VIII. Contra impressores librorum reprobatorium z roku 1487 bylo nejprve nařízeno předkládat rukopisy ke kontrole přímo Apoštolskému stolci. Toto ustanovení bylo následně změněno papeži Alexandrem VI. roku 1501 a Lvem X. v roce 1515. Úpravy jednak decentralizovaly dohled nad cenzurou, jednak nařídily přísné tresty pro ty, kdo by předpisy porušili (kromě pokuty i spálení celého nákladu). Zakázané knihy se zapisovaly do lokálních seznamů, na které navázal tridentský koncil roku 1564 vydáním Indexu libri prohibiti. Jeho aktualizaci pak měla ve správě Congregatio pro indice librorum prohibitorum.¹¹

Státní moc vykonávala v 15. až 18. století cenzuru hlavně prostřednictvím privilegií a listů panovníka. Všechny pokusy o regulaci však tiskaři různými způsoby obcházeli. Koncem 17. stol. a během století 18. tak některé státy od předběžné cenzury ustoupily a nahradily ji liberálnějšími tiskovými zákony.¹²

2.3 Šíření informací od novověku do současnosti

Novověk s sebou přinesl první masová média. Na počátku to byl periodický tisk, po kterém už nadešla doba elektronických médií.

2.3.1 Periodický tisk

Periodický tisk se v prvních podobách začal objevovat v Německu již v 17. století.¹³ Většího rozšíření ovšem dosáhl až koncem 19. století a začátkem století dvacátého. Kromě tisku seriózního (politického) se paralelně vyvíjel i tisk masový. Seriózní periodika cílila na vzdělané a dobře situované čtenáře, zatímco masový tisk oslovoval široký okruh čtenářů z nižších společenských vrstev. Rozdíly, které od sebe oba typy tisku odlišovaly už od začátku, jsou dnes patrné stejně jako tehdy:

¹¹ Srov. Tamtéž, 154.

¹² Srov. Tamtéž.

¹³ Srov. JIRÁK Jan, KÖPPLOVÁ Barbara: op. cit., 76-77.

vyšší cena jednoho výtisku seriózního periodika, vyšší celkový náklad u masového tisku, jeho atraktivnější grafické zpracování, jednodušší texty atd.¹⁴

Oproti dosavadním způsobům komunikace přináší periodický tisk významnou změnu v počtu příjemců, které je schopen oslovit. Oproti knihám jde o posun v řádech, protože náklady nejprodávanějších periodik se koncem 19. století pohybovaly ve statisících. Proměna však nespočívá jen v samotném růstu počtu čtenářů. Ten se zvyšoval zároveň s průběhem procesu komercializace médií, který déle určoval směr, jímž se média, a nejen ta tištěná, budou ubírat.¹⁵

2.3.2 Elektronická média

Devatenácté století přineslo řadu objevů a společenských změn, díky jejichž kombinaci došlo k další proměně lidské komunikace. Celý proces postupoval stále rychleji kupředu během století dvacátého. Po rozšíření tisku přišly na řadu v relativně rychlém sledu telegraf, film, rozhlas a televize. Telegraf, pocházející z poloviny 19. století, ještě nebyl masovým médiem v pravém slova smyslu, ale byl to nezbytný mezičlánek v řetězci proměn vedoucích ke vzniku rozhlasu a televize a k postupnému „zmenšování“ planety.¹⁶

1.3.2.1 Film

V návaznosti na fotografii obohatil film lidskou komunikaci o nový stupeň realističnosti. První pokusy bratří Lumièrů na samém konci 19. století byly sice ještě němé, černobílé a velmi jednoduché, přesto však nabízely podívanou dosud nevídanou. Pohyblivé obrázky nebyly pouze technologickou inovací, ale i novým sociálním fenoménem: „Film jako masové médium byl částečně reakcí na ‚vynález‘ volného času – doby, kdy člověk není v práci – a částečně řešením problému, jak by měla celá rodina úsporně a (obvykle) společensky přijatelnou formou trávit volný čas.“¹⁷

¹⁴ Srov. Tamtéž, 82-83.

¹⁵ Srov. Tamtéž, 85-87.

¹⁶ Srov. BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ Sandra, DEFLEUR Melvin: op. cit., 39.

¹⁷ MCQUAIL Denis: Úvod do teorie masové komunikace. Čtvrté, rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2009, 44.

Z původně němého filmu se později stal zvukový, z černobílého barevný a z pouze veřejně promítaného i soukromý. Jeho základní charakteristikou jakožto média zůstává audiovizuální povaha obsahu.

1.3.2.2 Rozhlas

Rozhlasové vysílání, jehož éra začíná ve dvacátých letech 20. století, vychází z několika předcházejících technologií, především z telegrafu a telefonu. Nejdříve se vysílalo pouze živě, teprve později byla vyvinuta zařízení pro záznam zvuku, která umožnila vysílání i ze záznamu. Úspěch rozhlasu doznal jistého omezení ve chvíli, kdy se rozšířila televize. Přesto ale některé výhody rozhlasového vysílání předčí všechny komunikační možnosti ostatních médií. Hlavní předností rozhlasu je jeho flexibilita – je možné jej poslouchat prakticky kdekoli a podobně je to i s tvorbou obsahu, který se dá v případě potřeby produkovat kdekoli pomocí mobilního telefonu. Tím také umožňuje recipientům, aby se sami pomocí živých vstupů stávali v reálném čase spolutvárci obsahu.¹⁸

1.3.2.3 Televize

Zhruba od padesátých let 20. století se začíná prosazovat televize, nové médium, které jakoby spojuje rozhlas a film dohromady, a umožňuje tak audiovizuální zážitek v pohodlí domova. Obsah média má (na rozdíl od rozhlasu) kromě složky akustické i složku vizuální, která je navíc (na rozdíl od tisku) pohyblivá. Díky této kombinaci dokáže televize účinně působit na lidské emoce.¹⁹ Proto je televize velmi mocné médium schopné ovlivňovat veřejné mínění. Toho se dá dobře využít pro prosazování politických či ekonomických zájmů různých skupin. Televize tak hraje významnou roli v politickém životě společnosti a tvoří většinu reklamního trhu.

Od ostatních médií se televize odlišuje zejména svým dosahem, technologickou náročností celého procesu vysílání a schopností nabídnout rozmanité druhy obsahu.²⁰

¹⁸ Srov. Tamtéž, 48.

¹⁹ Srov. SCHELLMANN Bernhard: Média. Základní pojmy, návrhy, výroba, Praha: Europa-Sobotáles, 2004, 52.

²⁰ Srov. MCQUAIL Denis: op. cit. 47.

2.4 Shrnutí

Všechny uvedené milníky ve vývoji lidské komunikace ukazují na obrovský nárůst jejího objemu. Spolu se stále přibývajícimi možnostmi se zvyšuje i četnost komunikace a její rychlost. Dalším významným dějinným milníkem v tomto překotném vývoji je užívání počítačů, tvorba sítí a vznik internetu, kterému je věnována následující kapitola.

3. Internet jako fenomén

Internet je bezesporu mnohohrstevnatým fenoménem, který zasluhuje důkladné zkoumání přesahující rozsah této práce. Tato kapitola popisuje jeho vznik, rozšíření a současný stav. Zaměřuje se při tom na přístupnost internetu pro všechny lidi. Na závěr uvádí jeho základní charakteristiky a vybrané problematické rysy.

3.1 Vznik internetu

Dějiny internetu se začínají psát v období studené války, kdy se Ministerstvo obrany Spojených států amerických snažilo vyvinout decentralizovaný počítačový systém schopný odolat atomovému útoku.²¹ V říjnu roku 1958 byla ve Spojených státech jako reakce na vypuštění sovětského Sputniku založena Advanced Research Projects Agency (ARPA), která měla za cíl rozvíjet obranné technologie USA.²²

Během několika let výzkumu a testování se agentuře podařilo dosáhnout spojení dvou počítačů na delší vzdálenost. Následně bylo v roce 1969 zprovozněno spojení mezi dvěma výzkumnými zařízeními. Ještě téhož roku se přidaly další dva uzly a o rok později čítala síť s názvem ARPANet devatenáct počítačů připojených v deseti uzlech. Postupně se začala síť rozrůstat a přibývaly i další sítě, nejdříve v USA, později i v Evropě a dalších vyspělých částech světa, které daly základ dnešnímu internetu. Propojovaly mezi sebou další významné univerzity a výzkumná pracoviště, takže v roce 1985 bylo v této síti připojeno asi 2000 počítačů.²³

3.2 Rozšíření internetu

Jak je vidět, počátky internetu jsou spojeny s armádou USA, univerzitami a výzkumnými pracovišti. Jeho rozšíření do sféry veřejné a komerční v devadesátých

²¹ Srov. COLLAR Emilio, GIRASA Roy J.: Who governs the internet? International legal aspects of IT governance, in: The Business Review, Cambridge, 16(2), 1. (2010). Dostupné online na <http://search.proquest.com/docview/818338239?accountid=35514>.

²² Srov. History, <http://www.darpa.mil/About/History/History.aspx>, (7. 4. 2011). ARPA se během své více než padesátileté historie opakovaně přejmenovala, v současné době nese název Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA).

²³ Srov. NAUMANN Friedrich: Dějiny informatiky. Od abaku k internetu, Praha: Academia, 2009, 347-357.

letech bylo umožněno především díky službě WWW.²⁴ První návrh této služby byl vytvořen v roce 1989. Hlavním motivem pro její vznik byla snaha o vytvoření efektivního prostředku ke sdílení dat mezi jadernými fyziky.²⁵ Jednotlivé dokumenty byly napsány v jazyce HTML²⁶ a přenášeny pomocí HTTP.²⁷ V roce 1990 byl v Evropské laboratoři jaderné fyziky (CERN) v Ženevě vytvořen prototyp systému WWW a o rok později byl prezentován základní model. Krokem zcela zásadního významu pro rychlé rozšíření služby bylo poskytnutí zdrojového kódu k volnému užití a oznámení, že CERN nebude požadovat žádné poplatky za použití patentu a copyrightu na technologii WWW v roce 1993. Díky tomuto kroku se v roce 1995 stává WWW nejdůležitější službou internetu. Ve stejné době se spolu s rostoucím objemem dat a s tím související potřebou jejich účinného prohledávání začínají objevovat i první vyhledávače jako např. Yahoo! nebo Altavista.²⁸

Od roku 1995 nastává prudký nárůst počtu uživatelů internetu. V prosinci 1995 jich bylo 16 milionů, což je asi 0,4 % světové populace. O rok později to již bylo 36 milionů a do prosince roku 2000 se počet zdesetinásobil na 361 milionů uživatelů. Do konce roku 2010 byla překročena hranice 2 miliard uživatelů internetu, kteří tvoří necelou jednu třetinu světové populace.²⁹

²⁴ „World Wide Web neboli WWW je množina internetových protokolů a softwaru a slouží k prezentaci informací ve formátu hypertextu.“ NAIK Dilip C.: Internet. Standardy a protokoly, Brno: Computer Press, 1999, 189.

²⁵ Srov. NAUMANN Friedrich: op. cit., 362-363.

²⁶ HTML je zkratkou pro Hypertext Markup Language, neboli hypertextový značkovací jazyk. „Dokumenty založené na jazyku HTML se propojují hyperlinky (které jsou reprezentovány adresami URL) a odesílají se protokolem HTTP; tyto mechanismy vystihují základní povahu celého webu.“ NAIK, Dilip C.: op. cit., 199. Odvozených jazyků dnes existuje celá řada, za zmínku stojí Theological Markup Language (ThML) určený pro teologické texty. Srov. <http://www.ccel.org/ThML/>, (8. 4. 2011).

²⁷ „HTTP je protokol typu server/klient a pracuje v modelu požadavek/odpověď. Klient HTTP nebo uživatelský agent (často je jím webový prohlížeč) zadá adresu URL, připojí se k serveru HTTP a vyžádá si určitý zdroj jako například dokument HTML.“ NAIK, Dilip C.: op. cit., 192.

²⁸ Srov. NAUMANN Friedrich: op. cit., 363-365. Pro srovnání: doména google.com byla zaregistrována 15. září 1997. Srov. Google.com registered as a domain, <http://www.google.com/corporate/timeline/#1997-google-com-registered-as-a-domain> (17. 3. 2011).

²⁹ Srov. Internet Growth Statistics, <http://www.internetworldstats.com/emarketing.htm>, (8. 4. 2011).

3.3 Současný stav internetu

Internet je dnes celosvětovou sítí, ke které má přístup prozatím necelá třetina lidstva. Přestože je rozšířený po celém světě a pro část populace je již naprostou samozřejmostí, stále je záležitostí menšiny. Její rozložení je navíc dost nerovnoměrné. Například v Severní Americe používá internet přes 77 % populace, zatímco v Africe je to, přestože je kontinentem s největším nárůstem počtu uživatelů za posledních deset let, pouhých 10,9 %. V absolutních číslech je nejvíce uživatelů internetu v Asii (825 milionů), ale tento počet tvoří pouze 21,5 % tamního obyvatelstva. V Evropě je 475 milionů uživatelů, což představuje 58 % místní populace a zhruba dvojnásobek světového průměru (29 %).³⁰

Přístup k internetu bez omezení založeného na rase, pohlaví, hendikepu, jazyce, náboženství, politickém názoru, národnosti, majetku, sociálním původu nebo jiném statusu je jedním z cílů *Internet Society*.³¹ Internet Society (ISOC) je neziskovou organizací založenou v roce 1992, která je zodpovědná za standardy, vzdělání a další záležitosti související s internetem.³² Její snahou je zajistit rozvoj internetu a jeho využívání ve prospěch lidí na celém světě. Významným posunem v této oblasti bylo zavedení *internationalized domain names* (IDN), které nově umožnilo v názvech domén používání znaků z dalších abeced kromě latinky.³³ Díky IDN nejsou nuceny všechny země užívat pro názvy domén latinku, jako tomu bylo doposud, ale mohou používat své národní abecedy, přičemž kompatibilita s dosavadním systémem je zachována pomocí převodu znaků do latinky. Tato změna je přínosem především pro arabské země a pro Asii, konkrétně pro Japonsko a Jižní Koreu. Naopak s nezájmem

³⁰ Srov. Internet Usage Statistics, <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>, (9. 4. 2011). Uvedená data jsou platná k 30. červnu 2010. Kompletní tabulka je v Příloze č. 1.

³¹ Srov. ISOC Principles and Goals, <http://www.isoc.org/isoc/mission/principles/>, (9. 4. 2011).

³² Srov. About The Internet Society (ISOC), <http://www.isoc.org/isoc/>, (9. 4. 2011).

³³ První IDN domény nejvyššího řádu byly společností ICANN zavedeny 5. května 2010. Srov. <http://icann.org/en/announcements/announcement-05may10-en.htm>, (9. 4. 2011). Internet Corporation For Assigned Names and Numbers (ICANN) je neziskovou organizací zodpovědnou za přidělování doménových jmen. Srov. What Does ICANN Do?, <http://icann.org/en/participate/what-icann-do.html>, (9. 4. 2011).

až odporem se setkala v České republice, kde doposud v doméně .cz systém IDN zaveden nebyl právě z důvodu nezájmu uživatelů.³⁴

Krok zásadního významu v přístupnosti internetu všem lidem bez rozdílu učinilo roku 2010 Finsko. Tamní občané mají od 1. července 2010 právo na přístup k internetu.³⁵ Finsko se tak stalo první zemí světa, která právo na přístup k internetu garantuje.³⁶

3.4 Charakteristiky internetu

Internet se řadí mezi tzv. *nová média*. Ta se sice nesnadno definují, ale můžeme popsat alespoň jejich hlavní charakteristiky: „jejich vzájemné propojení; přístupnost pro individuální uživatele jako odesílatele i příjemce; interaktivita; rozmanité způsoby použití a otevřený charakter; všudypřítomnost a „decentralizace““. ³⁷ Od tradičních, „starých“, médií se odlišují zejména obousměrností komunikace, čímž značně narušují doposud převládající vzorce masové komunikace. Tradiční masová média pracují s pojmem anonymní *masy*, která je pouze v roli příjemce. Nová média v čele s internetem toto schéma doplňují a zavádějí do všeobecného užívání model interaktivní.

3.4.1 Interaktivita

Jak již bylo řečeno, interaktivita patří mezi nejvýznačnější vlastnosti internetu. Můžeme ji definovat jako „schopnost oboustranné a obousměrné komunikace, kterou lze připsat komunikačnímu médiu nebo vztahu. Interaktivita umožňuje vzájemné přizpůsobení, společnou orientaci, jemnější řízení a vyšší účinnost většiny komunikačních vztahů a procesů“. ³⁸ Internet tedy nenabízí pouze jednosměrnou komunikaci, kterou disponují tradiční masová média, ale umožňuje příjemci reagovat

³⁴ Zavedení IDN v doméně .cz by umožnilo používání doménových jmen s českou diakritikou. Přineslo by to s sebou ale patrně více problémů než užitku. Podrobněji na <http://www.háčkyčárky.cz/>, (9. 4. 2011). Doména háčkyčárky.cz je tak zatím jedinou českou doménou s diakritikou.

³⁵ Srov. 1 Mbit Internet access a universal service in Finland from the beginning of July, <http://www.lvm.fi/web/en/pressreleases/-/view/1169259>, (19. 1. 2012).

³⁶ Podrobnosti o právu na přístup k internetu ve Finsku jsou dostupné na webových stránkách Ministerstva pro transport a komunikaci: <http://www.lvm.fi/web/en/internet>, (19. 1. 2012).

³⁷ MCQUAIL Denis: op. cit. 50.

³⁸ Tamtéž, 566.

na sdělení. Navíc mu poskytuje možnost stát se též odesilatelem. Dochází tak k záměně rolí: z příjemce se stává odesilatel a naopak. Můžeme proto říci, že internet je ze své podstaty v tomto smyslu mnohem dialogičtější než masová média.

3.4.2 Konvergence a integrace

Internet je schopen do sebe v nějaké formě integrovat všechna ostatní média včetně tisku, rozhlasu a televize. Tím také dochází k jejich vzájemnému sblížování neboli konvergenci.³⁹ Vlivem digitalizace dochází k stírání rozdílů ve způsobech výroby a šíření jednotlivých médií. Pomocí internetu se šíří jak textový a fotografický obsah klasických tištěných médií, tak rozhlasové a televizní vysílání nebo filmy. Přestože původně byl internet omezen pouze na sdílení textů propojených hypertextovými odkazy, dnešní internet je charakteristický svým multimediálním obsahem.

3.4.3 Všudypřítomnost a decentralizace

Základním rysem internetu je jeho síťový charakter. Síť sítí je tvořena zařízeními, která mohou být umístěna kdekoli na světě. Rozšíření internetu je ještě umocněno rozvojem sítí mobilních operátorů. Pro připojení k síti je zapotřebí pouze kompatibilní zařízení, které používá stejné protokoly a standardy. Není nutný žádný souhlas udílený centrální autoritou, která by měla nad sítí úplnou kontrolu. Prakticky kdokoli tak může zveřejňovat na síti informace, aniž by podléhal předcházející kontrole. V tom se internet odlišuje od masových médií, která se obecně vyznačují vyšší mírou regulace.

3.5 Některé problematické rysy internetu

Kromě pozitivních možností, které nabízí, s sebou internet nese i některé problematické jevy. Mezi nejzávažnější z nich patří tzv. digitální předěl, zajištění bezpečnosti a ochrana soukromí.

³⁹ O konvergenci podrobněji: Tamtéž, 568.

3.5.1 Digitální předěl

Jako každá nová technologie je i internet přístupný nejdříve těm technologicky vyspělejšími a hlavně bohatšími. Tím jejich náskok před chudšími a méně vyspělými ještě zvyšuje. Lze proto tvrdit, že internet, byť může bezesporu být pro společnost velkým přínosem a poskytovat přístup k důležitým informacím všem lidem, sám také jistým způsobem přispívá ke zhoršení pozice těch, kdo již jsou sociálně znevýhodněni.⁴⁰

3.5.2 Bezpečnost

Bezpečnost na internetu patří k vůbec nejdiskutovanějším tématům v této oblasti. Existuje celá řada dílčích problémů, které do této kategorie patří: např. DOS útoky, phishing, šíření virů, spam a další.⁴¹ Rizika tohoto typu jsou ze své podstaty vlastní pouze internetu a jsou jistou daní za jeho interaktivitu. Ostatní média tyto problémy neznají. Výjimku tvoří nevyžádaná pošta, která se týká i tisku, i když je zde podstatný rozdíl: u elektronické pošty nejsou náklady na její rozesílání závislé na počtu odeslaných zpráv.

O tíživosti bezpečnostní situace svědčí útoky, ke kterým došlo během roku 2011 a začátkem roku 2012, kdy hackeři napojení na skupinu známou pod jménem Anonymous napadli několik významných serverů.⁴²

3.5.3 Soukromí

Soukromí na internetu můžeme zjednodušeně definovat jako možnost selektivního sdílení informací v rámci určitého kontextu a vhodného zacházení s těmito informacemi. K zachování této možnosti je zapotřebí podnikat kroky ve dvou oblastech: za prvé v oblasti stávající právní úpravy a tvorby nových norem týkajících se specificky problematiky internetu, za druhé v oblasti technologické. Soukromí

⁴⁰ Srov. Tamtéž, 170.

⁴¹ Srov. Security, <http://www.internetsociety.org/what-we-do/issues/security>, (15. 3. 2012).

⁴² Mezi postižené patří např. weby Sony Pictures Entertainment, Visa a MasterCard. Někteří z hackerů již byli v březnu 2012 obviněni. Srov. Six Hackers in the United States and Abroad Charged for Crimes Affecting Over One Million Victims, <http://www.fbi.gov/newyork/press-releases/2012/six-hackers-in-the-united-states-and-abroad-charged-for-crimes-affecting-over-one-million-victims>, (30. 3. 2012).

ovšem závisí na očekáváních jednotlivých uživatelů a je určováno společenskými normami.⁴³ Není proto dost dobře možné hovořit o nějakém jednom univerzálním vymezení hranic soukromí.

3.6 Shrnutí

Internet se během několika desetiletí rozvinul v celosvětovou síť, propojující celou planetu. Přesto je zatím dostupný jen pro třetinu světové populace. Oproti všem dosavadním nástrojům komunikace přináší zásadní posun v možnostech šíření, vyhledávání a uchovávání informací. Sám dokonce ovlivňuje i samotný proces komunikace. Kromě mnoha pozitiv, která přináší, dává prostor novým podobám starých problémů (šíření dezinformací, pomluv, podněcování k nenávisti vůči menšinám) a nese s sebou i některá nová rizika (hacking, šíření virů, phishing).

Internet je fenoménem dnešní doby, který je výzvou i pro katolickou církev, která jej aktivně využívá a věnuje se jeho zkoumání. Rozboru církevních dokumentů a analýze využití internetu v praxi se věnuje pátá kapitola této práce.

⁴³ Srov. Privacy, <http://www.internetociety.org/privacy>, (20. 3. 2012).

4. Apoštolský stolec a masová média

Apoštolský stolec věnuje médiím velkou pozornost. Svědčí o tom existence Papežské rady pro sdělovací prostředky, ustanovení Světového dne sdělovacích prostředků, řada vydaných dokumentů s mediální tematikou i provoz vlastních církevních médií.

Tato kapitola nejdříve krátce představuje historii Papežské rady pro sdělovací prostředky. Následně je podrobněji přiblížen obsah nejdůležitějších mediálních dokumentů církve včetně papežských poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků. Závěrem jsou představena média, která církev sama zřizuje.

4.1 Papežská rada pro sdělovací prostředky

Výrazem péče Apoštolského stolce o sdělovací prostředky je zřízení zvláštního úřadu v rámci římské kurie⁴⁴ pověřeného záležitostmi, které se týkají sociální komunikace.

Následující text je zpracován podle anglické verze profilu Papežské rady na oficiálních internetových stránkách Apoštolského stolce.⁴⁵ Překlad historických názvů úřadu a některých dokumentů je vlastní, původní anglické znění je uvedeno v poznámkovém aparátu.

4.1.1 Stručná historie Papežské rady pro sdělovací prostředky

Počátky existence nynější Papežské rady pro sdělovací prostředky sahají do doby pontifikátu Pia XII. Ten dne 30. ledna 1948 založil Papežskou komisi pro studium a církevní hodnocení filmů s náboženskými nebo morálními tématy.⁴⁶ V září téhož

⁴⁴ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 9.

⁴⁵ Srov. A Brief Outline And History Of The Pontifical Council For Social Communications, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_pro_14101999_en.html, (30. 3. 2011).

⁴⁶ Orig. Pontifical Commission for the Study and Ecclesiastical Evaluation of Films on Religious or Moral Subjects.

roku dostala komise své stanovy a byla přejmenována na Papežskou komisi pro vzdělávací a náboženské filmy.⁴⁷

Komise začínala ve velmi skromných podmínkách, na počátku byla tvořena týmem pěti lidí – prezidentem a čtyřmi členy, sídlícími v jediné místnosti. Zaměření komise se neustále vyvíjelo a upřesňovalo, takže byla mnohokrát přejmenována.

Již v roce 1952 došlo k další změně. Komise dostala nové stanovy i nové jméno. Tentokrát se přejmenovala na Papežskou komisi pro kinematografii.⁴⁸ Následující rok se v Papežské akademii věd poprvé konalo setkání expertů, kteří zdůraznili potřebu hlubšího studia problematiky spojené s prudkým rozvojem audiovizuálních médií a jejich vlivu na duchovní život i na službu církve. Upozornili též na dopad, jaký bude brzy televize na společnost mít. V prosinci 1954 došlo k dalšímu upřesnění oblasti zájmu komise, které se promítlo i do nového názvu Papežská komise pro kinematografii, rozhlas a televizi.⁴⁹ Kolegium odborníků bylo rozšířeno a zároveň rozděleno do tří sekcí pro film, rozhlas a televizi. Jednotlivé pracovní skupiny vypracovaly materiály pro proslov Pia XII. o ideálním filmu, který papež přednesl 21. června a 25. října 1955 na setkání se zástupci světa kinematografie. Dalším dokumentem, vzešlým z materiálů vypracovaných komisí, byla encyklika *Miranda prorsus* z 8. září 1957.

Za pontifikátu papeže Jana XXIII. byla komise přiřčleněna ke Státnímu sekretariátu a stala se trvalým úřadem Svatého stolce. Stalo se tak apoštolským listem motu proprio *Boni Pastoris* v únoru 1959. V prosinci téhož roku byla Papežské Komisi svěřena správa Vatikánského filmového archivu. V červnu následujícího roku byl v rámci Papežské komise zřízen přípravný Sekretariát pro tisk a představení, jeden ze dvanácti přípravných orgánů II. vatikánského koncilu. Jeho úkolem bylo analyzovat problematiku spojenou s tiskem a audiovizuálními médii, přičemž musel respektovat specifika každého ze sektorů. Výsledky zkoumání pak měl shrnout do jedné studie, která by ovšem nechávala prostor pro další vývoj.

⁴⁷ Orig. Pontifical Commission for Educational and Religious Films.

⁴⁸ Orig. Pontifical Commission for Cinema.

⁴⁹ Orig. Pontifical Commission for the Cinema, Radio and Television.

Během II. vatikánského koncilu, který vydal dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*, došlo k další transformaci papežské komise. Ta byla motu proprio Pavla VI. *In fructibus multis* z 2. dubna 1964 přejmenována na Papežskou komisi pro sdělovací prostředky⁵⁰ a měla za úkol zabývat se problematikou spojenou s kinematografií, rozhlasem, televizí a tiskem ve vztahu k zájmům katolické církve. V roce 1965 byla v rámci Papežské komise zřízena Audiovizuální služba,⁵¹ do péče Papežské komise byla též svěřena Tisková kancelář Svatého stolce⁵² pod vedením Mons. Fausto Vallainc, bývalého ředitele tiskové kanceláře II. vatikánského koncilu.

Papežská komise převzala charakter pokoncilního úřadu sestávajícího ze členů volených na pět let z řad kardinálů a biskupů, kteří byli prezidenty národních komisí pro sociální komunikaci, a z 36 duchovních a laických poradců volených na stejnou dobu z řad profesionálů a těch, kdo užívají média v pastoraci. Z titulu svého úřadu byli členy prezidenti tří mezinárodních katolických organizací pro kinematografii, rozhlas a televizi a pro tisk: OCIC, UNDA a UCIP.⁵³

Prvním úkolem papežské komise po skončení koncilu byla příprava pastorální instrukce dle požadavků koncilního dekretu *Inter mirifica*. Proces trval šest let a jeho výsledkem bylo vydání dokumentu *Communio et Progressio* dne 23. května 1971. Mnoho práce se podařilo vykonat nejen v prostředí katolické církve, ale i za jeho hranicemi díky Světovému dni sdělovacích prostředků, který se slaví každoročně od roku 1967.

Při slavení svatého roku 1975 byla papežská komise zodpovědná za organizaci a dohled nad satelitním televizním vysíláním během důležitých událostí spojených s oslavami. Poprvé v historii mohlo sledovat ceremoniál otevírání Svaté brány nejen několik tisíc poutníků přímo na místě, ale i miliony televizních diváků po celém světě. Televizní vysílání různých papežských událostí se od té doby stalo již

⁵⁰ Orig. Pontifical Commission for Social Communications.

⁵¹ Orig. Service for Audiovisual Assistance.

⁵² Orig. Press Office of the Holy See.

⁵³ OCIC: International Catholic Organization for Cinema and Audiovisuals; UNDA: International Catholic organization for radio and television; UCIP: International Catholic Union of the Press.

samozřejmostí. Každý rok se vysílá přímý přenos půlnoční mše svaté o Vánocích, papežské poselství a požehnání Urbi et Orbi na slavnost Narození Páně, na Velký Pátek křížová cesta v Koloseu a papežské poselství a požehnání Urbi et Orbi na slavnost Zmrtvýchvstání Páně.

V roce 1978 spolupracovala Vatikánská tisková kancelář⁵⁴ a Audiovizuální služba papežské komise hned při čtyřech mimořádných událostech. První z nich byla smrt papeže Pavla VI., následně zvolení Jana Pavla I., jeho úmrtí o 33 dní později a nástup Jana Pavla II. na Petrův stolec.

Práce Papežské komise byla vždy propojena s dalšími dikasterii Římské kurie. Za zmínku stojí dva dokumenty, které byly plodem této spolupráce: Směrnice pro formaci budoucích kněží ohledně hromadných sdělovacích prostředků, vydaná Kongregací pro katolickou výchovu 19. března 1986, a instrukce O některých aspektech používání prostředků sociální komunikace při hlásání nauky víry, vydaná Kongregací pro nauku víry 30. března 1992.

Zatím poslední zásadní změna v postavení Papežské komise se udála v roce 1988. Jan Pavel II. apoštolskou konstitucí *Pastor Bonus* z 28. června 1988 transformoval dosavadní Papežskou komisi k 1. březnu 1989 na Papežskou radu pro sdělovací prostředky:

Čl. 169 – § 1. Papežská rada pro sdělovací prostředky se zabývá otázkami týkajícími se prostředků sociální komunikace, aby i s pomocí těchto prostředků lidský pokrok a poselství spásy mohly přispět k podpoře sekulární kultury a mravů.

§ 2. Při plnění svých úkolů, musí Rada jednat v těsné spolupráci se Státním sekretariátem.

Čl. 170 – § 1. Hlavním úkolem této Rady je povzbuzovat a podporovat včas a vhodným způsobem působení církve a jejích členů v mnoha formách sociální komunikace. Stará se o to, aby noviny a časopisy, stejně jako filmy

⁵⁴ Orig. Vatican press office.

a rozhlasové nebo televizní vysílání, byly více a více prodchnuty lidským a křesťanským duchem.

§ 2. Se zvláštní péčí Rada provází katolické noviny a časopisy, stejně jako rozhlasové a televizní stanice, aby skutečně odpovídaly své povaze a funkci, zejména předáváním učení církve, jak je předkládáno magisteriem, a šířením náboženských zpráv přesně a věrně.

§ 3. Podporuje vztahy s katolickými sdruženími působícími v oblasti sociální komunikace.

§ 4. Podniká kroky, aby si křesťané byli vědomi, zejména při příležitosti, kterou nabízí Světový den sdělovacích prostředků, povinnosti každého člověka pracovat na zajištění toho, aby média byla ve službě pastoračního poslání církve.⁵⁵

V roce 1989 byly u příležitosti 25. výročí vydání koncilního dekretu *Inter mirifica* publikovány dva důležité dokumenty: *Pornografie a násilí ve sdělovacích prostředcích*. *Pastorální odpověď* (7. května 1989)⁵⁶ a *Směrnice pro ekumenickou a mezináboženskou spolupráci v komunikaci* (14. října 1989)⁵⁷.

Dne 2. února 1992 pak byla vydána pastorální instrukce *Aetatis Novae* ke 20. výročí *Communio et Progressio*. Dokument *Etika v reklamě*⁵⁸ byl vydán 22. února 1997.

S příchodem nového milénia se papežská rada začala zabývat i otázkami spojenými s oblastí internetu. V roce 2002 vydala dva obsáhlé dokumenty k této tematice. Prvním z nich je *Církev a internet*, druhým pak *Etika na internetu*. Obsah obou dokumentů podrobněji zkoumá pátá kapitola.

⁵⁵ JOHN PAUL II: Apostolic Constitution *Pastor Bonus*, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_19880628_pastor-bonus-roman-curia_en.html, (30. 3. 2011). Pracovní český překlad autor.

⁵⁶ Orig. Pornography and violence in the communications media: a pastoral response.

⁵⁷ Orig. Criteria for ecumenical and inter-religious cooperation in communications.

⁵⁸ Orig. Ethics in advertising.

4.2 Dokumenty o sdělovacích prostředcích

Vyjádření ke sdělovacím prostředkům najdeme v církevních dokumentech již od 19. století. Zprvu nenabízejí ještě žádný systematický pohled na sdělovací prostředky, ale reagují na konkrétní situace a konkrétní média. Prvním z nich je encyklika *Mirari vos* papeže Řehoře XVI. z roku 1832 o liberalismu a náboženském indiferentismu, která mimo jiné kritizuje šíření myšlenek neslučitelných s naukou církve pomocí tisku.⁵⁹ Lev XIII. později ve své encyklice *Etsi nos* z roku 1882 vybízí k boji tiskem proti tisku.⁶⁰ Reakcí na rozšíření filmu byla encyklika *Vigilanti cura* Pia XI. z roku 1936.⁶¹

Počáteční nedůvěřivý a místy až odmítavý postoj k médiím, vyjádřený ve zmíněných dokumentech, se postupně měnil, takže v roce 1957 je Pius XII. ve své encyklice *Miranda prorsus* označuje za Boží dary.⁶² V této linii uvažování o sdělovacích prostředcích pokračuje i II. vatikánský koncil.

4.2.1 Inter Mirifica

Koncilní dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter Mirifica*⁶³ ze dne 4. prosince 1963 patří společně s konstitucí o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* k prvotinám II. vatikánského koncilu. Obsah dokumentu, tvořený 24 články, je rozčleněn do dvou základních kapitol: první je věnována nauce církve, druhá pak její pastorační činnosti. V předmluvě je vymezeno, že koncilní otcové pojednávají o tisku, filmu, rozhlasu, televizi a jiných sdělovacích prostředcích, protože jsou si vědomi, že tyto prostředky prokazují lidem cenné služby. To platí za

⁵⁹ Srov. GREGORY XVI: Encyclical On Liberalism And Religious Indifferentism *Mirari vos*, <http://www.papalencyclicals.net/Greg16/g16mirar.htm>, (26. 3. 2011), 15.

⁶⁰ Srov. LEO XIII: Encyclical On Conditions In Italy *Etsi nos*, http://www.vatican.va/holy_father/leo_xiii/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15021882_etsi-nos_en.html, (26. 3. 2011), 17.

⁶¹ Srov. PIUS XI: Encyclical Letter On The Motion Picture *Vigilanti cura*, http://www.vatican.va/holy_father/pius_xi/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_29061936_vigilanti-cura_en.html, (26. 3. 2011).

⁶² Srov. PIUS XII: Encyclical Letter On Motion Pictures, Radio And Television *Miranda prorsus*, http://www.vatican.va/holy_father/pius_xii/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_08091957_miranda-prorsus_en.html, (26. 3. 2011), 1.

⁶³ DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

předpokladu, že jsou používány správně. Otcové taktéž vědí, že mohou být používány i v rozporu s Boží vůlí a ke škodě společnosti. Z těchto pohnutek předkládají teoretické zásady a praktické pokyny, které by měly přispět ke spáse věřících křesťanů a k pokroku celé společnosti.

V dokumentu je vymezeno právo na informaci, a to jak individuální, tak kolektivní. Koncil též stanovuje požadavky na proces sdělování: to má mít vždy pravdivý obsah, musí být úplné a má se dít mravně nezávadnou formou.⁶⁴ Zbytek první kapitoly je soustředěn na popis povinností jednotlivých subjektů, zvláštní pozornost je věnována zodpovědnosti za mládež.

Ve druhé kapitole požaduje koncil podporu katolického tisku, kvalitních filmů a katolických rozhlasových i televizních stanic. Ke správnému používání sdělovacích prostředků je zapotřebí náležitě formace odborníků i čtenářů, posluchačů a diváků. Koncil věřícím připomíná jejich povinnost finančně podporovat katolické aktivity na poli tisku, rozhlasu i televize. Jeden článek dekretu je věnován Světovému dni sdělovacích prostředků⁶⁵ a jeden zvláštnímu úřadu Svatého stolce pro sdělovací prostředky.⁶⁶ Dokument vymezuje kompetence biskupů v oblasti péče o sdělovací prostředky a požaduje zapojení laiků do aktivit v této oblasti.

V závěru koncilní otcové přikazují vydání pastorální instrukce k provedení zásad formulovaných v dekretu.⁶⁷

Nutno poznamenat, že s dekretem nebyl spokojen ani samotný koncil. Svědčí o tom i výsledek posledního hlasování: dokument byl schválen 1960 hlasy proti 164, což je nejméně jednoznačný výsledek ze všech koncilních dokumentů.⁶⁸ Karl Rahner považuje vzniklou situaci za důkaz tvrdosti jednacního řádu koncilu, který po prvním

⁶⁴ Srov. Tamtéž, 5.

⁶⁵ Srov. Tamtéž, 18. Více o poselstvích papeže k Světovému dni sdělovacích prostředků v kapitole 4.2.4.

⁶⁶ Srov. Tamtéž, 19. Srov. Předěslá kapitola o Papežské radě pro sdělovací prostředky.

⁶⁷ Srov. Tamtéž, 23. Srov. Následující kapitola o *Communio et progressio*.

⁶⁸ Pro srovnání: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* byla přijata poměrem hlasů 2309 ku 75 a deklarace o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím *Nostra aetate* poměrem 2221 ku 88 hlasům.

přijetí návrhu již neumožňoval podstatné změny v textu, přestože stále více otců bylo přesvědčeno o jeho nedostatečnosti.⁶⁹

4.2.2 *Communio et progressio*

Uskutečnění záměrů naznačených v dekretu *Inter Mirifica* měla zajistit pastorální instrukce *Communio et progressio*⁷⁰ vydaná Papežskou radou pro sdělovací prostředky 23. května 1971. V porovnání s *Inter Mirifica* se jedná o rozsáhlejší a podrobnější dokument, který je považován za *Magnu chartu* katolické žurnalistiky.⁷¹ Obsah je rozčleněn na tři díly. První z nich předkládá základy nauky o sdělovacích prostředcích a sociální komunikaci.⁷² Samotným základem veškeré sociální komunikace je společenství Otce, Syna a Ducha svatého. Komunikace je něčím více než jen vyjadřováním pocitů a myšlenek, její nejhlubší podstatou je sdělení sebe samého v lásce, a proto je vtělený Boží Syn právem nazýván Mistrem komunikace.⁷³

Instrukce předkládá způsob, jak přistupovat k hodnocení sdělovacích prostředků a sociální komunikace. „Kdo by chtěl sdělovací prostředky a jejich nasazení zařadit do správné souvislosti stvoření a dějin spásy a posoudit jejich etickou hodnotu, musí vidět celého člověka a podstatu sociální komunikace a musí důkladně znát také jednotlivé sdělovací prostředky.“⁷⁴ Kritériem pro hodnocení má být služba společnému blahu.⁷⁵

Druhý díl dokumentu je věnován prostředkům sociální komunikace jako činitelům lidského pokroku. Poukazuje na jejich ambivalentnost: na jedné straně přispívají

⁶⁹ Srov. RAHNER Karl: Úvod k dekretu o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, str. 511-512. Při hlasování 24. 11. 1963 byl stav dokonce 1598 hlasů pro a 503 hlasů proti.

⁷⁰ PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Pastorální instrukce o sdělovacích prostředcích *Communio et progressio*, in: Dokumenty o sdělovacích prostředcích, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 1996.

⁷¹ Srov. ZASEPA Tadeusz, OLEKŠÁK Peter: Internet a globalizácia. Antropologické aspekty, Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, 2006, 20.

⁷² Zajímavostí českého překladu tohoto dokumentu je časté užívání slovního spojení „sociální komunikace“, kterému se ostatní dokumenty vyhýbají.

⁷³ Srov. *Communio et progressio*, 11.

⁷⁴ Srov. Tamtéž, 15.

⁷⁵ Srov. Tamtéž, 16.

k lidskému pokroku, na straně druhé přináší mnoho problémů.⁷⁶ K jejich správnému využívání je nezbytně nutné pochopit podstatu jejich fungování. K tomu je zapotřebí vzdělání a mediální výchovy již od dětství. Dále jsou v dokumentu vymezeny povinnosti příjemců a pracovníků v komunikaci a v závěru druhého dílu je načrtnuta linie spolupráce na poli sdělovacích prostředků.

Třetí díl se zaměřuje na úkoly katolíků v oblasti sdělovacích prostředků. Dokument vyzdvihuje poslání katolíků pracujících v oblasti sociální komunikace. Přiznává jim právo, „aby se jim dostalo ze strany církve duchovní pomoci, která je přiměřená jejich vážnému a těžkému povolání“.⁷⁷ Velký důraz je opět kladen na výchovu a vzdělání v sociální komunikaci, které má být součástí i teologických oborů.⁷⁸ Sdělovací prostředky mohou být pro katolíky přínosné zejména ve třech oblastech: vnitrocírkevní dialog, dialog církve se světem a evangelizace.

Takřka celý dokument pojednává o sdělovacích prostředcích obecně, výjimku tvoří 3. kapitola třetího dílu, kde je pozornost věnována každému zvlášť. V další kapitole se pak objevuje konkrétní požadavek, aby Apoštolský stolec, biskupské konference i jednotliví biskupové měli své tiskové mluvčí, kteří by, podobně jako všichni kdo zastupují církve, měli povědomí o Public relations.⁷⁹

Instrukce dostala svého jména a je vskutku *progresivní*. Na některých místech zachází ve srovnání s dekretem *Inter mirifica* dosti daleko.⁸⁰ Autorům se podařilo zpracovat problematiku velmi komplexně a předložit obecně platné normy pro

⁷⁶ Srov. Tamtéž, 21.

⁷⁷ Tamtéž, 104.

⁷⁸ Srov. Tamtéž, 108.

⁷⁹ Srov. Tamtéž, 174.

⁸⁰ Například se nevyhýbá kritice církevní praxe, byť jen nepřímé, na rovině obecných konstatování: „Jazyk sdělovacích prostředků je jiný než promluva na kazatelně. Nikdy se dost nepoukazuje na to, že kvalita náboženských příspěvků ve sdělovacích prostředcích musí být bezpodmínečně na stejné úrovni jako nenáboženské pořady.“ Tamtéž, 128. Jen o málo dále dokonce hovoří o nutnosti přizpůsobovat hlásání sdělovacím prostředkům: „Lidé jsou dnes zvyklí ze sdělovacích prostředků na dokonalé a přitažlivé podání a nejsou ochotni přijmout nízkou úroveň veřejných akcí, už vůbec ne těch, které mají náboženský charakter, jako jsou např. liturgické slavnosti, kázání nebo křesťanská výuka. Jestliže chceme obvyklé zvěstování víry a křesťanské vedení podávat zajímavě a působivě, budeme se muset, nakolik je to možné, celkově přizpůsobit ve způsobu řeči a podání moderním prostředkům sociální komunikace.“ Tamtéž, 130-131.

přístup k sociální komunikaci. Právě proto je instrukce *Communio et progressio* hojně citována pozdějšími dokumenty o sdělovacích prostředcích, které pojednávají i o internetu.⁸¹

4.2.3 Ostatní dokumenty

V roce 1989 vydala Papežská rada pro sdělovací prostředky dva dokumenty týkající se některých specifických témat spojených s médii. První z nich, nazvaný *Pornografie a násilí ve sdělovacích prostředcích. Pastorální odpověď*,⁸² popisuje dopad pornografie a násilí zobrazovaných v médiích na jednotlivce i společnost. Snaží se určit hlavní příčiny problému a navrhnout možné kroky k nápravě ve světle příkazu sv. Pavla: „Nedej se přemoci zlem, ale přemáhej zlo dobrem.“⁸³ Autoři dokumentu hájí svobodu projevu a právo na svobodnou výměnu informací, poukazují ale navíc na fakt, že stejnou měrou musí být hájena i práva jednotlivců, rodin i celé společnosti na soukromí a ochranu základních hodnot.⁸⁴

Druhý dokument nese název *Směrnice pro ekumenickou a mezináboženskou spolupráci v komunikaci*.⁸⁵ Navazuje na koncilní dekret *Unitatis redintegratio*⁸⁶ a povzbuzuje ke spolupráci jak na poli ekumenického, tak mezináboženského dialogu.

⁸¹ Těm je věnována pátá kapitola této práce.

⁸² Srov. PONTIFICAL COUNCIL FOR SOCIAL COMMUNICATIONS: *Pornography and violence in the communications media: a pastoral response*, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_07051989_pornography_en.html, (19. 3. 2011).

⁸³ Řím 12,21.

⁸⁴ Srov. *Pornography and violence in the communications media: a pastoral response*, 21.

⁸⁵ Srov. PONTIFICAL COUNCIL FOR SOCIAL COMMUNICATIONS: *Criteria for ecumenical and inter-religious cooperation in communications*, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_04101989_criteria_en.html (19. 3. 2011).

⁸⁶ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, 12.

4.2.3.1 Aetatis novae

Dalším významným dokumentem je pastorální instrukce *Aetatis novae*⁸⁷ vydaná dvacet let po *Communio et progressio*. *Aetatis novae* hovoří o revoluci v komunikaci a mezi jinými technologiemi, které jsou s ní spojeny, se zmiňuje i o počítačích. Požaduje vypracování teologie komunikace, protože sociální komunikace hraje v poslání církve význačnou roli. Vyzdvihuje význam sdělovacích prostředků pro evangelizaci a pro katechezi: „Jako doplněk k tradičním prostředkům a cestám, jako je svědectví života, katechismus, osobní kontakt, lidová zbožnost, liturgie a jí podobné slavnosti, je nasazení sdělovacích prostředků pro evangelizaci a pro katechezi nepostradatelné.“⁸⁸ Dokument dále zdůrazňuje potřebu věnovat pozornost audiovizuálnímu aspektu médií.

Patrně hlavním přínosem instrukce je směrnice pro vypracování pastoračních plánů sociální komunikace pro diecéze a biskupské konference, která je k dokumentu připojena jako dodatek.⁸⁹ Předkládá stručný souhrn prvků, které by měl každý pastorační plán obsahovat, a podává i návod, jak by měl být plán vypracován. Postup by měl mít dvě fáze: v první se má provést analýza výchozí situace, ve druhé potom vlastní plánování s ohledem na cíle, kterých chce diecéze nebo biskupská konference dosáhnout.

4.2.3.2 Etika v reklamě

Užšímu tématu souvisejícímu s médii se věnuje dokument *Etika v reklamě*⁹⁰ z roku 1997, který je pozoruhodný tím, že obsahuje i celou jednu část popisující pozitivní stránky reklamy. Kromě ekonomického, politického a kulturního přínosu hovoří i o přínosu morálním a náboženském.⁹¹ Angažovanost v mediální oblasti,

⁸⁷ PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Pastorální instrukce o sdělovacích prostředcích *Aetatis novae*, in: Dokumenty o sdělovacích prostředcích, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 1996.

⁸⁸ Tamtéž, 11.

⁸⁹ Srov. Tamtéž, 23-33.

⁹⁰ PONTIFICAL COUNCIL FOR SOCIAL COMMUNICATIONS: Ethics in advertising, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_22021997_ethics-in-ad_en.html (21. 3. 2011).

⁹¹ Srov. Tamtéž, 8.

včetně reklamy, považuje za nezbytnou součást pastoračních plánů.⁹² Pochopitelně zmiňuje i mnohá negativa, která s sebou svět reklamy přináší, nepojímá však reklamu jako něco a priori negativního, nýbrž jako nástroj, který může být užíván ke konání dobra i zla.⁹³

4.2.3.3 Etika ve sdělovacích prostředcích

Etika ve sdělovacích prostředcích⁹⁴ ze 4. června 2000 je kompilací všech doposud vydaných důležitých vyjádření k tématu sociální komunikace. Všímá si široké škály a rozmanitosti sdělovacích prostředků: „Obsah této široké škály zahrnuje drsné zprávy i čistou zábavu, modlitbu i pornografii, kontemplaci i násilí.“⁹⁵ Na několika místech explicitně zmiňuje internet, ale nevěnuje mu ještě žádnou zvláštní pozornost, zahrnuje ho do obecného pojednání o sdělovacích prostředcích. Postoj církve ke sdělovacím prostředkům označuje za v zásadě pozitivní a povzbudivý a oceňuje jejich přínos pro katechezi a evangelizaci. Vyjmenovává i řadu jejich konkrétních negativ: šíření dezinformace, podpora vulgarity, popularizace etického relativismu a utilitarismu, vedení k marnění času a další. Důrazně ale obhajuje tvrzení, že sdělovací prostředky jsou pouhými nástroji v lidských rukou a samy o sobě nic nepůsobí.⁹⁶

Dokument předkládá základní sociálně-etické principy pro posuzování sdělovacích prostředků: „Cílem a mírou užívání sdělovacích prostředků je člověk a lidské společenství. Komunikace by měla vést od člověka k člověku, k jeho celistvému rozvoji.“⁹⁷ Druhý princip zní: „Dobro člověka nelze realizovat nezávisle

⁹² Není však zcela zřejmé, jak daleko by církve ve využívání reklamy dle tohoto dokumentu mohla zajít. Mimo katolickou církev lze nalézt případy užití reklamy i pro náboženské cíle. Patrně nejlepším příkladem je kampaň organizovaná singapurským hnutím Love Singapore. Hnutí najalo v roce 2001 agenturu Ogilvy & Mather, která pro něj připravila velkolepou kampaň, kterou lze bez nadsázky označit za „reklamu na Boha“. Ukázky z kampaně jsou v Příloze č. 2.

⁹³ Srov. Ethics in advertising, 9.

⁹⁴ PAPEŽSKÁ RADA PRO HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Etika ve sdělovacích prostředcích, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 2000.

⁹⁵ Tamtéž, 2.

⁹⁶ Srov. Tamtéž, 4.

⁹⁷ Tamtéž, 21.

na obecném dobru společnosti, k němuž daní lidé náleží.“⁹⁸ Zmíněné principy nejsou něčím zcela novým, protože „sdělovací prostředky nevyžadují novou etiku, ale uplatňování již dříve platných zásad v novém kontextu.“⁹⁹

4.2.3.4 Rychlý vývoj

Apoštolský list Jana Pavla II. Rychlý vývoj¹⁰⁰ opakuje myšlenku z *Redemptoris missio* a tvrdí, že není vhodné ponechávat iniciativu v oblasti médií jen na jednotlivcích a malých skupinách, ale že je nutné zařadit média viditelně do pastoračních plánů.¹⁰¹ Zmínka o internetu je zde jen okrajová. Jako vzor komunikace staví vtělené Slovo, které se sdílí vždy s ohledem na příjemce a usiluje o pochopení jejich situace a potřeb. S odvoláním na Mt 12,35-37 papež ukazuje, že komunikace je morálním skutkem.¹⁰² V závěru listu zaznívá výzva Jana Pavla II.: „Nebojte se nových technologií!“

4.2.4 Poselství papeže ke Světovému dni sdělovacích prostředků

4.2.4.1 Pavel VI.

Historicky první Světový den sdělovacích prostředků se konal 7. května 1967. Poselství¹⁰³ Pavla VI. k této příležitosti navazuje na II. vatikánský koncil a vytyčuje směr, kterým se bude církevní nauka o sociální komunikaci po koncilu ubírat. Do jisté míry již předjímá to, co bude o čtyři roky později obsaženo v pastorální instrukci *Communio et progressio*, která byla v době vydání poselství rozpracovaná a poselství ji výslovně zmiňuje. Papež deklaruje zájem církve přispět k vývoji v sociální komunikaci inspirací, povzbuzením, podporou a spoluprací.

⁹⁸ Tamtéž, 22.

⁹⁹ Tamtéž, 28.

¹⁰⁰ JAN PAVEL II.: Apoštolský list osobám zodpovědným za sdělovací prostředky *Rychlý vývoj* (Il rapido sviluppo), Praha: Česká biskupská konference (pro vnitřní potřebu), 2005.

¹⁰¹ Srov. Tamtéž, 9. Srov. JAN PAVEL II.: Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio*, Praha: Zvon, 1994, 37.

¹⁰² „Dobrý člověk vydává z dobré pokladnice věci dobré, a špatný člověk vydává ze špatné pokladnice věci špatné. Ale říkám vám: I z každého neužitečného slova, které lidé pronesou, musí v soudný den vydat účty, protože podle svých slov budeš prohlášen za spravedlivého a podle svých slov budeš odsouzen.“ Mt 12,35-37. Srov. *Rychlý vývoj*, 13.

¹⁰³ PAUL VI: Message For The World Social Communications Day, http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/messages/communications/documents/hf_p-vi_mes_19670507_i-com-day_en.html, (26. 3. 2011).

Ve svých dalších poselstvích se Pavel VI. věnuje vztahu sociální komunikace a rodiny, sociální komunikace a mládeže, dále významu médií pro smíření a pro budování jednoty mezi lidmi. Papež si všímá též služby sdělovacích prostředků pravdě a duchovním hodnotám, jejich možného využití pro evangelizaci a analyzuje jejich vztah k základním lidským právům a povinnostem. Poselství Pavla VI. z roku 1977 má jako hlavní téma reklamu v masmédiích, jeho poslední poselství je pak věnováno očekáváním, právům a povinnostem příjemce v sociální komunikaci.

4.2.4.2 Jan Pavel II.

Jan Pavel II. se ve svém prvním poselství z roku 1979 věnuje vlivu sociální komunikace na dítě. Dětství podle něj není jen nějakým obdobím lidského života, které by bylo možné uměle oddělit od celku. Každé dítě je tělem z těla svých rodičů a je i součástí lidské společnosti, protože v dětství je v sázce osud celého života, života dítěte i našeho, tedy života všech. Papež vyzývá k pomoci dětem tím, že před jejich očima budou prezentovány ty nejušlechtlejší a nejvyšší věci v životě.

Následující rok navázal Jan Pavel II. tématem rodiny. Rodičům připomíná jejich povinnost vzdělávat sebe a své děti, aby si uvědomovaly hodnotu komunikace a byly schopné si rozumně vybrat z nabízených programů a posoudit, zda předávané sdělení mají přijmout nebo odmítnout. V osmdesátých letech se ve svých poselstvích papež zaměřoval zejména na lidskou svobodu, spravedlnost, solidaritu a mír mezi národy.

Pro téma této práce je významné až jeho poselství z roku 1990, ve kterém hovoří o příchodu počítačové komunikace. Za její velký přínos považuje možnost uchovávat a zpřístupňovat informace, které patří k lidskému bohatství, k učení církve a k její tradici, k Písmu a k radám velkých mistrů spirituality. Svou pozornost zaměřuje papež hlavně na mladé, kteří dle jeho mínění mohou hledat způsoby, jak využít nové informační technologie ke službě spravedlnosti, většímu respektování lidských práv a základních lidských svobod. Všichni křesťané, ať mladí nebo staří, mají reagovat na výzvu, kterou představují nové objevy a technologie, tím, že jim budou přinášet morální vizi zakořeněnou v jejich víře, úctě k lidské osobě a v odhodlání proměňovat tento svět ve shodě s Božím plánem. Na závěr papež vybízí k modlitbě za moudré

využívání potenciálu „počítačového věku“, aby sloužil lidskému a transcendentnímu povolání člověka a ke slávě Boha Otce.

Několik dalších poselství je věnováno jednotlivým médiím: videokazetám a audiokazetám,¹⁰⁴ televizi¹⁰⁵ a filmu.¹⁰⁶ V rámci tříleté přípravy na Velké jubileum roku 2000 papež v poselství z roku 1997 zaměřuje pozornost na Krista jako cestu, pravdu a život. Klade otázku, zda v běžných médiích, která často prezentují víru negativně a nesympaticky, je ještě místo pro Krista a jestli je pro něj ještě možné požadovat místo v médiích nových. Vyslovuje též domněnku, že nejvzácnějším darem pro Ježíše Krista k jeho dvoutisícím narozeninám by bylo, kdyby se jeho radostná zvěst dostala ke všem lidem po celém světě prostřednictvím osobního svědectví, ale i prostřednictvím médií.

Za povšimnutí stojí poselství z roku 1999, v němž Jan Pavel II. porovnává kulturu církve a kulturu sdělovacích prostředků a ukazuje možnost jejich vzájemné spolupráce:

„Kultura paměti, která je vlastní církvi, může uchránit kulturu pomíjivých zpráv, vlastní sdělovacím prostředkům, před zapomněním, které pohlcuje naději. Sdělovací prostředky mohou zase pomáhat církvi hlásat evangelium s veškerou jeho neutuchající svěžestí, v každodenní realitě lidského života. Kultura moudrosti, jež je vlastní církvi, může zabránit tomu, aby se kultura informace, vlastní sdělovacím prostředkům, nestala jen hromaděním faktů postrádajících smysl. Sdělovací prostředky mohou, na druhé straně, napomáhat moudrosti církve bděle vnímat stále nové poznání, které současnost přináší. Církevní kultura radosti může uchránit kulturu zábavy, vlastní sdělovacím prostředkům, od toho, aby se stala bezduchým

¹⁰⁴ Srov. JOHN PAUL II: Message For the 27th World Communications Day, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/messages/communications/documents/hf_jp-ii_mes_24011993_world-communications-day_en.html, (30. 3. 2011).

¹⁰⁵ Srov. JOHN PAUL II: Message For the 28th World Communications Day, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/messages/communications/documents/hf_jp-ii_mes_24011994_world-communications-day_en.html, (30. 3. 2011).

¹⁰⁶ Srov. JOHN PAUL II: Message For the 29th World Communications Day, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/messages/communications/documents/hf_jp-ii_mes_06011995_world-communications-day_en.html, (30. 3. 2011).

úníkem před pravdou a odpovědností. Sdělovací prostředky mohou církvi pomáhat lépe pochopit, jak komunikovat s lidmi přitažlivým a příjemným způsobem.“¹⁰⁷

Přes veškeré odlišnosti je podle papeže možné a žádoucí vést dialog mezi oběma kulturami a usilovat o jejich vzájemnou spolupráci.

V poselství jubilejního roku 2000 papež píše mimo jiné o nutnosti hlásat víru osobně a přímo. Kromě toho je ale zapotřebí hlásání skrze sdělovací prostředky. Církev by byla dokonce vinna před Bohem, pokud by tyto účinné prostředky nepoužívala. Měla by komunikovat nejen pomocí vlastních sdělovacích prostředků, ale využívat i všech příležitostí, aby byla přítomná v médiích světských. V závěru poselství papež vyslovuje přání, aby v jubilejním roce, který je rokem milosti, propůjčily sdělovací prostředky zřetelným a radostným způsobem hlas samotnému Kristu. Toto poselství uzavírá období, kdy se papež vyjadřoval o sdělovacích prostředcích bez toho, aby explicitně zmínil internet, přestože již v této době byl dostatečně rozšířený. Od roku 2001 se v poselstvích objevují i vlastní pasáže o internetu, a proto o nich bude pojednáno až v následující kapitole.

4.3 Využití sdělovacích prostředků v praxi

Přes počáteční nedůvěru¹⁰⁸ začal Apoštolský stolec postupně sám sdělovací prostředky využívat a budovat i svá vlastní média.¹⁰⁹

4.3.1 Tisk

Prvním příkladem je deník L'Osservatore Romano, který vychází od 1. července 1861.¹¹⁰ Název L'Osservatore Romano převzal od starších soukromých novin vydávaných v letech 1849–1852. Zaměření novin bylo od počátku čistě apologetické a záměrně polemické, jejich hlavním úkolem byla obrana papeže Pia IX.

¹⁰⁷ JAN PAVEL II.: Poselství k XXXIII. Světovému dni sdělovacích prostředků, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 1999, 3.

¹⁰⁸ Srov. *Mirari vos*, 15. Papež zde kritizuje svobodu publikování bez omezení a obhájí cenzuru.

¹⁰⁹ Srov. ZASEPA Tadeusz, OLEKŠÁK Peter: op. cit., 16.

¹¹⁰ Ještě o deset let dříve začal v Římě vycházet časopis La Civiltà Cattolica, jehož vydavatelem bylo Tovařystvo Ježíšovo. Srov. JOHN PAUL II: Address to the editorial staff of the Jesuit journal La Civiltà Cattolica,

http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1999/april/documents/hf_jp-ii_spe_19990422_civiltà-cattolica_en.html, (31. 3. 2011).

a papežského státu. Po skromných začátcích, kdy noviny neměly ani vlastní redakci, se postupem času vypracovaly až na oficiální deník Svatého stolce. Stalo se tak v roce 1885 za pontifikátu papeže Lva XIII.¹¹¹

4.3.2 Rozhlas

Historicky první vysílání Vatikánského rozhlasu se uskutečnilo 12. února 1931. První vysílanou zprávou bylo latinské poselství papeže Pia XI. Již od samého počátku je rozhlas v péči Tovaryšstva Ježíšova. V současné době vysílá ve 45 jazycích a zaměstnává přes 350 lidí 59 různých národností.¹¹²

4.3.3 Televize a film

V listopadu 1959 byl papežem Janem XXIII. založen Vatikánský filmový archiv, jehož cílem je shromažďovat filmy a nahrávky týkající se života církve. Archiv obsahuje i některá díla s vysokou historickou hodnotou, jako například film o Lvu XIII. z roku 1896 nebo záznam z inaugurace Vatikánského rozhlasu z roku 1931.¹¹³ Od roku 1983 funguje Vatikánské televizní centrum zodpovědné za vysílání, produkci, archivování a denní servis pro subjekty televizního vysílání.¹¹⁴

4.3.4 Informační služby

V únoru 1939 byla jako součást deníku *L'Osservatore Romano* zřízena *Informační služba* pro komunikaci s novináři. Během II. vatikánského koncilu se přeměnila v Tiskovou kancelář a později v Tiskovou kancelář Svatého stolce ve správě Papežské komise pro sdělovací prostředky. Za pontifikátu Jana Pavla II. se stala zvláštním úřadem, podřízeným Státnímu sekretariátu. V březnu 1990 byla jako

¹¹¹ Srov. The origins of „L'Osservatore Romano“, http://www.vatican.va/news_services/or/history/hi_eng.html, (31. 3. 2011).

¹¹² Srov. The Founding of Vatican Radio, http://www.vatican.va/news_services/radio/multimedia/storia_ing.html, (2. 4. 2011).

¹¹³ Srov. Vatican Film Library, http://www.vaticanstate.va/EN/Other_Institutions/Vatican_Film_Library.htm, (2. 4. 2011). Ukázky z obou filmů jsou v Příloze č. 3.

¹¹⁴ Srov. The Vatican Television Center, http://www.vatican.va/news_services/television/documents/ns_ctv_doc_23102001_info-gen_en.htm, (2. 4. 2011).

součástí Tiskové kanceláře Svatého stolce zřízena Vatikánská informační služba, která poskytuje denní informační servis o aktivitách papeže a Apoštolského stolce.¹¹⁵

4.3.5 Exkurz: Vnitřní komunikace

Reprezentativním svědectvím o užití komunikačních prostředků v katolické církvi je i samotné zasedání II. vatikánského koncilu. Poprvé v dějinách byly během koncilu využity moderní technologie a postupy k zajištění ozvučení koncilního zasedání pro téměř 3000 lidí. Po zkušenostech s problematickou akustikou, na kterou si stěžovali otcové na I. vatikánském koncilu, bylo pro ozvučení svatopetrské baziliky použito celkem 68 reproduktorů doplněných o dalších 24. Koncilní otcové měli k dispozici celkem 24 mikrofonů umístěných v dolní řadě sedadel, jeden pro každou sekci. Kromě nich bylo v bazilice rozmístěno ještě dalších 13 mikrofonů. Pro záznam sloužily čtyři audiorekordéry, z nichž vždy dva nahrávaly současně. Pro telefonní komunikaci bylo použito 34 telefonů. Významné události též přenášela Radio Televisione Italiana. Papež měl dokonce svůj vlastní uzavřený televizní okruh, díky kterému mohl sledovat zasedání i přímo ve své pracovně.¹¹⁶

¹¹⁵ Srov. Holy See Press Office, http://www.vatican.va/news_services/press/documentazione/documents/sala-stampa/profilo_en.html, (2. 4. 2011).

¹¹⁶ Srov. WITTSTADT Klaus, in: ALBERIGO Giuseppe, KOMONCHAK Joseph. A. (ed.): History of Vatican II. Announcing and Preparing Vatican Council II. Toward a new Era in Catholicism. Vol. I. Leuven: Peeters, 1995, 481-485.

5. Apoštolský stolec a internet

Apoštolský stolec se k problematice internetu systematicky vyjadřuje od začátku nového milénia. Do té doby lze nalézt jen několik málo vyjádření o éře počítačů. Aktivní užívání internetu pro sdílení informací Apoštolským stolcem se datuje ještě o několik let dříve, na konec roku 1995, kdy byla zaregistrována doména .va.

Tato kapitola představuje dokumenty Papežské rady pro sdělovací prostředky a poselství papežů ke Světovému dni sdělovacích prostředků, které se zabývají internetem nebo jej alespoň explicitně zmiňují. Žádná encyklika věnovaná internetu zatím vydána nebyla.

5.1 Dokumenty Papežské rady pro sdělovací prostředky o internetu

Papežská rada pro sdělovací prostředky doposud vydala dva klíčové dokumenty, které se internetem obšírně zabývají a představují souhrn nauky katolické církve o tomto nástroji komunikace. Prvním je *Církev a internet*, druhým *Etika na internetu*.

5.1.1 Církev a internet

Dokument *Církev a internet* byl vydán 22. února 2002. Je rozčleněn do tří kapitol. Hned v úvodu autoři konstatují, že církev vždy věnovala pozornost sdělovacím prostředkům. „Zvláštním výrazem této pozornosti je zájem o internet.“¹¹⁷ Hodnocení sdělovacích prostředků církví označují za *v zásadě pozitivní*.¹¹⁸ Metodicky se dá vysledovat v dokumentu opakující se postup: nejprve se připomene text z nějakého staršího dokumentu o sdělovacích prostředcích, který zpravidla o internetu nepojednával, a jeho obecná tvrzení platná pro sdělovací prostředky se aplikují konkrétně na internet.

¹¹⁷ PAPEŽSKÁ RADA PRO HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: *Církev a internet*, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002, 1.

¹¹⁸ Odvolávají se přitom na koncilní dekret *Inter mirifica*, poselství papežů ke Světovému dni sdělovacích prostředků a pastorální instrukci o sdělovacích prostředcích *Communio et progressio*. Dále na dokument Papežské rady pro sdělovací prostředky *Pornografie a násilí ve sdělovacích prostředcích*. Pastorální odpověď, pastorální instrukci o sdělovacích prostředcích *Aetatis novae*, dokumenty *Etika v reklamě* a *Etika ve sdělovacích prostředcích*. Papežská rada interpretuje tyto dokumenty jako doklady pozitivního postoje církve ke sdělovacím prostředkům.

Dokument *Církev a internet* se zabývá spojitostí internetu s náboženstvím a zvláště s katolickou církví. Etickým otázkám je věnován samostatný dokument *Etika na internetu*, jemuž bude pozornost věnována dále v této práci.

Článek 3 definuje dva cíle, které si církev v oblasti sdělovacích prostředků klade. Prvním je „povzbuzovat jejich správný rozvoj a jejich správné užití ve prospěch lidského pokroku, spravedlnosti a pokoje, pozvednutí společnosti na místní, národní a komunitní úrovni, ve světle společného dobra a v duchu solidarity“.¹¹⁹

Druhým cílem, nebo spíše úkolem,¹²⁰ je komunikace vedená církví a uvnitř církve. Na tomto místě autoři dokumentu upozorňují, že se nejedná o nějakou čistě technickou dovednost, ale jdou až k nejhlubší podstatě komunikace vůbec, totiž ke komunikaci uvnitř Trojice. Původem veškeré komunikace je sdílení lásky mezi osobami Trojice navzájem. Trinitární komunikace ovšem není omezena jen na imanentní Trojici, ale projevuje se i v ekonomii. Trojice komunikuje i navenek s lidmi. Syn je Slovem vysloveným Otcem a skrze své vtělené Slovo Otec komunikuje se světem a přináší mu svou spásu. Skrze církev, jejíž magisterium autenticky vykládá Boží slovo, Bůh pokračuje v komunikaci se světem. Komunikace proto není jen pouhou činností církve, ale náleží přímo k samotné její podstatě vycházející z tajemství Nejsvětější Trojice. Z tohoto důvodu by komunikace vedená církví měla být na co možná nejvyšší úrovni.

Dokument *Církev a internet* se hlásí k tvrzením doposud vydaných dokumentů hovořících o sdělovacích prostředcích. Odvolává se na instrukci *Communio et progressio*, kde se říká, že „moderní sdělovací technika otvírá lidem nové cesty pro setkání s evangeliem“.¹²¹ Dále cituje Pavla VI., který v Apoštolské exhortaci *Evangelii nuntiandi* prohlašuje: „Církev by se cítila vinna před Bohem, kdyby nevyužívala těchto prostředků pro evangelizaci.“¹²² Připomíná též slova Jana Pavla II., který nazval sdělovací prostředky „prvním areopagem novověku“. Veškerá tato

¹¹⁹ *Církev a internet*, 3.

¹²⁰ V německém znění je zde užito slovo *Aufgabe*.

¹²¹ *Communio et progressio*, 128.

¹²² PAVEL VI.: Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, Praha: Zvon, 1990, 45.

tvrzení vztahuje dokument i na internet. Připouští, že se může svět sdělovacích prostředků někdy jevit jako nepřátelský vůči Kristovu evangeliu, zároveň však zdůrazňuje, že poskytuje i jedinečnou příležitost k hlásání radostné zvěsti všem lidem.

Ve druhé části, nazvané Příležitosti a výzvy, se rozebírá přínos internetu. Nechybí ani jeho kritika. Komunikace vedená církví spočívá podstatně v hlásání evangelia. Aby církev mohla hlásat evangelium lidem ponořeným do kultury sdělovacích prostředků, musí sama pozorně sdělovací prostředky zkoumat. Proto usiluje o pochopení internetu, aby mohla vést účinnou komunikaci s lidmi. Zde se zvláště pamatuje na mladé.

Sdělovací prostředky mají z náboženského hlediska velký význam: jsou nositeli informací o náboženství, podílejí se na evangelizaci a katechezi. Internet má dle dokumentu některé více či méně specifické výhody: umožňuje přístup k mnoha důležitým pramenům, dokumentům a místům. Překonává hranice a velké vzdálenosti a spojuje lidi. „Výběrem užitečných dat a jejich přenosem na internet může církev poskytnout důležitou službu katolíkům i nekatolíkům.“¹²³ Význam internetu je zřejmý v oblasti evangelizace, katecheze, výchovy, řízení a administrativy i na poli duchovního doprovázení.

Internet je jako bezprostřední a interaktivní sdělovací prostředek vhodným nástrojem vnější i vnitřní komunikace. Dokument podotýká, že použití internetu k obousměrné komunikaci uvnitř církve je sice novou technologií, ne však novou myšlenkou. Odkazuje mimo jiné na konstituci II. vatikánského koncilu *Lumen gentium*¹²⁴ a Kodex kanonického práva¹²⁵, kde se podobné myšlenky vyskytují.

Církev by se měla zaměřit na oblast výchovy a formace. Jejím úkolem je spolupracovat se školami a školskými zařízeními a napomáhat správné formaci

¹²³ Církev a internet, 5.

¹²⁴ Laici mají „možnost a někdy i povinnost vyjádřit svůj názor na to, co by mohlo být církvi k dobru.“ DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 37.

¹²⁵ Srov. Kodex kanonického práva, Praha: Zvon, 1994, kán. 212 § 2 a § 3.

svědomí. Požaduje se všeobecná mediální formace. Důraz je kladen na mladé, kteří se musejí naučit žít ve světě kybernetického prostoru a umět posoudit vše, co v něm najdou, podle zdravých morálních zásad.

Kromě pozitivních stránek je třeba mít na paměti i negativní jevy, které jsou s internetem spojeny. Zdá se, „že kultura médií je hluboce nasáklá typicky postmoderním pohledem, totiž že jedinou absolutní pravdou je, že absolutní pravdy neexistují, anebo, kdyby snad existovaly, byly by pro lidský rozum nedostupné, a tedy nepodstatné“.¹²⁶

Specifickým problémem internetu je existence webových stránek hanobících náboženské nebo etnické skupiny. Církev sama je jednou z jejich obětí. Proto při respektování svobody projevu považují autoři za žádoucí, aby autocenzura, případně zásah veřejné moci stanovily rozumné hranice tomu, co je ještě možno publikovat. Problematický je i výskyt neoficiálních stránek používajících označení „katolický“. Díky nim je potom složité odlišit autentické stanovisko církve od „výstředních naukových interpretací, přepjatého praktikování zbožnosti a ideologických prohlášení“.¹²⁷ Dokument doporučuje bližší seznámení se s tímto problémem.

Papežská rada upozorňuje, že virtuální realita nemůže nikdy nahradit svátosti, na prvním místě s eucharistií, ani účast na skutečném náboženském životě věřících. Je proto třeba prostudovat možnosti, jak přivést lidi z kybernetického prostoru do živého společenství věřících.

Ve třetí části dokumentu se jeho autoři obracejí k jednotlivým skupinám: církevním představitelům, pracovníkům v pastorači, vychovatelům, rodičům a zvláště k mladým lidem. Prohlašují, že „je důležité, aby lidé ve všech církevních oblastech užívali internet tvůrčím způsobem, a dostáli tak vlastní odpovědnosti a rozvíjeli církevní působení. Je nepřijatelné ustoupit do pozadí ze strachu před

¹²⁶ JAN PAVEL II.: Poselství k XXXV. světovému dni sdělovacích prostředků, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 2001, 3.

¹²⁷ Církev a internet, 8.

technologií nebo z jiného důvodu, především vezmeme-li v úvahu řadu pozitivních možností, které internet nabízí“.¹²⁸

Církevní představitelé by měli rozumět sdělovacím prostředkům, aby pak na základě svého porozumění mohli zpracovávat pastorační plány pro práci se sdělovacími prostředky. K dosažení potřebného porozumění bude zapotřebí formace představitelů v oblasti médií a komunikace. Dokument přichází s návrhem jakéhosi „imprimatur“ pro internetové stránky. Nemělo by jít o zavedení cenzury, ale o „dobrovolné osvědčení materiálů povahy specificky doktrinní nebo katechetické povahy, na úrovni místní i národní pod dohledem představitelů učitelského úřadu církve“.¹²⁹

Pastorační pracovníci se mají vzdělávat v oblasti sdělovacích prostředků a snažit se porozumět jejich vlivu na jednotlivce i na společnost. Zaměstnanci církve přímo pracující ve sdělovacích prostředcích samozřejmě musejí mít odbornou formaci, kromě ní se ovšem požaduje i formace doktrinní a duchovní.

Největší zodpovědnost mají rodiče, kteří mají dohlížet nad užíváním internetu jejich dětmi a sami jim mají být příkladem svým umírněným užíváním médií. Neměli by povolovat nekontrolovaný přístup k internetu. Cílem jejich úsilí má být výchova zodpovědných uživatelů internetu.

Internet může být pro děti a mládež skutečným obohacením a cestou ke konání dobra, „může je také přivést ke konzumismu, vzbuzovat představy zaměřené na pornografii, násilí a uvrhnout je do patologické izolace“.¹³⁰ Mladí lidé se potřebují naučit používat internet nejen jako prostředek zábavy, ale i jako vhodný nástroj

¹²⁸ Tamtéž, 10.

¹²⁹ Tamtéž, 11. Za zmínku stojí, že navrhované označení se již na úrovni místní církve podařilo uplatnit u aplikace pro mobilní telefony. Analogicky k tištěným materiálům obdržela „imprimatur“ aplikace *Confession: A Roman Catholic App* pro iPhone, Android, iPad a iPod touch, která slouží jako digitální „zpovědní zrcadlo“. Dle jejich autorů se jedná o první známou mobilní aplikaci, která „imprimatur“ obdržela. Srov. http://www.littleiapps.com/confession/#release_notes, (3. 4. 2012). „Imprimatur“ udělil Kevin Rhoades, biskup diecéze Fort Wayne – South Bend (USA). Srov. <http://www.diocesefwsb.org/diocesan-offices/campus-young-adult-ministry/resources/>, (3. 4. 2012).

¹³⁰ Církev a internet, 11.

k rozvíjení různých užitečných aktivit. Tak jako v jiných oblastech, i na internetu mohou být mladí povoláni k tomu, aby šli proti proudu.

Závěrem se dokument obrací ke všem lidem dobré vůle. Vybízí k rozvážnosti při stanovování směrnic pro internet a posuzování jeho potenciálu dobra a zla. Spravedlnost si žádá odstranění „digital-divide“ – rozdělení mezi bohatými a chudými v oblasti informovanosti. Je třeba zasazovat se o mezinárodní společné dobro. Dalšími úkoly je obrana víry před relativismem, velkorysosti před konzumismem a slušného vystupování před smyslností a hříchem. Mírou a vzorem přístupu ke komunikaci je pro církve sám Kristus, „Mistr komunikace“.¹³¹

5.1.2 Etika na internetu

Druhý z dokumentů, vydaných Papežskou radou pro sdělovací prostředky 22. února 2002, nese název Etika na internetu¹³². Je rozčleněn do čtyř částí a věnuje se etické problematice na internetu.

Podobně jako Církev a internet, začíná i Etika na internetu pozitivním hodnocením nových sdělovacích prostředků. Internet je označován za nejnovější a z mnoha hledisek nejmocnější z nich. To, jestli bude využit ke konání dobra nebo ke konání zla, závisí na rozhodnutích, ke kterým církve nabízí dva své příspěvky. Zaprvé nasazení se za důstojnost člověka, zadruhé dlouhou tradici mravní moudrosti.

Cílem a mírou sdělovacích prostředků je člověk jako jednatel i jako součást společenství. Druhým důležitým prvkem pro hodnocení sdělovacích prostředků je společné dobro rozvíjené díky ctnosti solidarity. Revoluce v oblasti vývoje sdělovacích prostředků je součástí velkého procesu globalizace. Problém je ovšem v nerovnoměrném rozdělení dober, která globalizace přináší. Navíc dochází k přesunu moci z národních států ve prospěch nadnárodních společností. Internet „může být nástrojem k řešení lidských problémů podporou všestranného rozvoje

¹³¹ *Communio et progressio*, 11.

¹³² PAPEŽSKÁ RADA PRO HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Etika na internetu, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002.

osob a vytvářením světa, kde by panovala spravedlnost, mír a láska“.¹³³ Přes veškeré problémy, které jsou s rozšířením internetu spojeny, je vnímán jako zdroj dobra. Dokument uvádí některé jeho specifické vlastnosti: bezprostřednost, celosvětovost, interaktivitu, flexibilitu a decentralizaci. Riziky jsou naopak anonymita, únik z reálného života a záměna rolí. Z mnoha úhlů pohledu je zřejmé, že internet může být dost ambivalentní. Na jedné straně má schopnost podporovat aktivní zapojení uživatelů, na straně druhé umožňuje i výhradně pasivní vstřebávání informací. Má potenciál k prolomení izolace jednotlivců, ale stejně tak ji může ještě více prohlubovat. Je schopen spojovat lidi, ale zrovna tak může působit i jejich větší rozdělení. Autoři dokumentu vyjadřují politování nad možností, že by se internet vrátil ke svým počátkům do doby studené války a stal se prostorem mezinárodního konfliktu.

Kromě velké míry decentralizace je internet spojen s přehnanou inklinací k individualismu. Je prostorem, který mnozí chápou jako zónu absolutní individuální svobody. Takové pojetí by ale znamenalo, že jediným společenstvím, jehož práva a zájmy by byly uznávány, by bylo společenství radikálních anarchistů¹³⁴. Omyl anarchismu spočívá v absolutizaci svobody jednotlivce na úkor pravdy.

Třetí část je věnována rozboru některých důvodů ke znepokojení. Prvním z nich je existence tzv. „digital-divide“ neboli digitálního předělu či digitálního rozdělení, které spočívá v oddělení bohatých a chudých na základě jejich přístupu nebo nepřístupu k novým informačním technologiím. Dokument definuje jakési „právo na internet“. Kyberprostor by měl podle něj být zdrojem informací a služeb zdarma přístupným všem lidem bez rozdílu.¹³⁵ Vybízí ke hledání způsobů, jak internet zpřístupnit znevýhodněným skupinám.

¹³³ Tamtéž, 5.

¹³⁴ Srov. Tamtéž, 8.

¹³⁵ Srov. Tamtéž, 10. Z textu dokumentu není zcela zřejmé, k čemu se požadavek na přístupnost zdarma vztahuje. Zda k samotnému přístupu k internetu, nebo pouze k jednotlivým službám. Zdá se však, že zde můžeme najít předznamenání kroku, který podniklo Finsko v roce 2010, osm let po vydání dokumentu *Etika na internetu*. Totiž, že uzákonilo právo na přístup k internetu, jak již bylo řečeno ve třetí kapitole.

Autoři dokumentu jsou znepokojeni tím, k čemu dochází v dialogu kultur. Dialog sám je vysoce ceněný a žádoucí, musí ale být obousměrný. Současná situace však vykazuje známky jednosměrného předávání hodnot vlastních sekularizované západní společnosti lidem, kteří je nejsou schopni přehodnotit. V této situaci je zapotřebí respektu vůči ostatním kulturám, jejich hodnotám a náboženskému přesvědčení druhých.

Následuje obhajoba svobody projevu na internetu. Veškeré pokusy veřejných autorit o zamezení přístupu k informacím na internetu, pokusy o manipulaci veřejného mínění, šíření dezinformací jsou jednoznačně odsuzovány. Kritika nesměřuje jen k totalitním režimům, týká se i liberálních demokracií, kde přístup ke sdělovacím prostředkům často závisí na bohatství.

Ve čtvrté, závěrečné části jsou shrnuta některá doporučení. Je třeba solidarita ve službě společnému dobru. Regulace internetu je žádoucí, ale měla by být pouze na bázi autoregulace. Cenzura je třeba se vyhnout. Jednání, které je zločinem jinde, je zločinem i na internetu. V tomto smyslu neplatí žádné výjimky. Internet ale přináší i své vlastní specifické problémy jako například šíření počítačových virů.

Znovu se důrazně opakuje požadavek na odstranění „digital-divide“. Katolická církev má být přítomna na internetu a aktivně se účastnit na debatě o jeho vývoji. Internet může být významným přínosem pro lidský život. Může pomáhat při nelézání odpovědí na základní lidské otázky.

5.2 Další dokumenty explicitně hovořící o internetu

Kromě dokumentů Papežské rady pro sdělovací prostředky se četná vyjádření k problematice internetu nacházejí v poselstvích papežů ke Světovému dni sdělovacích prostředků. V následující části jsou uvedena pouze ta poselství, která internet explicitně zmiňují.

5.2.1 Papežská poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků

5.2.1.1 Poselství Jana Pavla II.

První výslovná zmínka o internetu se nachází v poselství papeže Jana Pavla II. k XXXV. Světovému dni sdělovacích prostředků ze dne 24. ledna 2001: „Třebaže se

svět sdělovacích prostředků někdy může vůči křesťanskému poselství jevit jako nepřátelský, poskytuje jedinečnou příležitost hlásat spásnou pravdu o Kristu celému lidskému rodu. Stačí si připomenout satelitní přenosy náboženských obřadů, které tak často bývají zpřístupněny veřejnosti celého světa, pozitivní možnosti internetu, který může přinášet náboženské informace a vyučovat bez ohledu na bariéry a hranice. Jde o možnost oslovit početnou veřejnost, kterou si ti, kdo hlásali evangelium před námi, nedokázali představit ani v nejobdůbnějším snu. V naší době je zapotřebí, aby církve sdělovací prostředky používala aktivně a nápaditě. Katolíci by se neměli bát otevřít Kristu dokořán ‚brány‘ sdělovacích prostředků, aby jeho radostná zvěst zněla ze střech světa!¹³⁶

Hned následující rok se, pokud jde o vyjádření církve k internetu, dá bez nadsázky označit za „rok internetu“. Jak jsme již viděli v předchozí kapitole, v roce 2002 vydala Papežská rada pro sdělovací prostředky hned dva dokumenty zevrubně popisující nové výzvy a hrozby, které rozšíření internetu přináší. Poselství papeže ke Světovému dni sdělovacích prostředků z roku 2002 má dokonce internet jako své ústřední téma: „Internet: nové fórum pro hlásání evangelia“.

Úvod poselství je věnován evangelizaci. Její počátek se pojí s Letnicemi, kdy apoštolové vyšli v síle Ducha svatého hlásat evangelium různými jazyky¹³⁷. Církve od té doby neustále pokračuje v jejich díle, aby naplnila Kristův příkaz jít ke všem národům a zvěstovat jim evangelium¹³⁸. Hlásání evangelia není jen záležitostí geografického rozšíření, ale nutně i rozšíření napříč rozmanitými kulturami. Církve se musela vždy tvůrčím způsobem vypořádat s požadavkem na inkulturaci svého poselství.

V dnešní době informační revoluce se církve nachází na podobném rozcestí, jako tomu bylo v době průmyslové revoluce, vynálezu knihtisku či v historicky prvním velkém setkání s antickou kulturou. „Internet je zajisté novým ‚fórem‘ ve smyslu, jenž tomuto výrazu přikládal antický Řím: veřejný prostor, v němž se vedla politika

¹³⁶ JAN PAVEL II., Poselství k XXXV. Světovému dni sdělovacích prostředků, 3.

¹³⁷ Srov. Sk 2,5-11.

¹³⁸ Srov. Mt 28,19.

a obchod, vykonávaly se náboženské povinnosti, v němž se odehrávala velká část společenského života města a projevovaly se přednosti i nedostatky lidské povahy. Fórum bylo rušným a chaotickým městským prostorem, které odráželo převládající kulturu, vytvářelo si však i svou vlastní. Totéž platí také o kybernetickém prostoru, který se coby nová hranice na počátku tohoto tisíciletí otevírá. Stejně jako v jiných dobách je překročení nových hranic doprovázeno směsicí nebezpečí i příslibů, oním pocitem dobrodružství, který charakterizoval i jiná velká období změn.¹³⁹ Církev se staví k internetu s důvěrou, že může být skvělým prostředkem pro evangelizaci. Může sehrát významnou roli při prvním setkání s křesťanským poselstvím, zejména pro mladé lidi. Internet je však, stejně jako ostatní sdělovací prostředky, pouze nástrojem, ne cílem. Sám o sobě nemůže nahradit zkušenost s Bohem, jakou poskytuje liturgický život církve, může být nicméně užitečný pro přípravu na setkání s Kristem ve společenství.

Článek 4 je věnován negativním stránkám internetu. Jedním ze závažných rizik je šíření kultury pomíjivosti, která podporuje přesvědčení, že fakta jsou více než hodnoty. Důraz na to, co je okamžitě dostupné, co je nyní užitečné, může zastínit potřebu hlubšího přemýšlení o smyslu života, které nutně vyžaduje více času a vnitřního klidu. Skutečné porozumění a opravdová moudrost nestojí pouze na shromáždění velkého množství faktů, nýbrž jsou plodem rozjímavého pohledu na svět. Internet mimo jiné podporuje relativistický způsob myšlení a únik před osobní zodpovědností a závazky.

Dále papež připomíná, že elektronicky zprostředkované vztahy nikdy nemohou plnohodnotně nahradit přímý lidský kontakt, který je pro evangelizaci nezbytný. Evangelizace je nutně spojena s osobním svědectvím toho, kdo byl poslán hlásat radostnou zvěst.¹⁴⁰ Jak církev rozvíjí první kontakt navázaný prostřednictvím internetu, je otázkou, kterou papež nechává otevřenou. Vyjadřuje přesvědčení církve,

¹³⁹ JAN PAVEL II.: Poselství k XXXVI. Světovému dni sdělovacích prostředků, Praha: Sekretariát ČBK (pro vnitřní potřebu), 2002, 2.

¹⁴⁰ Na tomto místě papež odkazuje na text Řím 10,14-15: „Ale jak mohou vzývat toho, v něhož neuvěřili? A jak mohou uvěřit v toho, o kom neslyšeli? A jak mohou uslyšet, není-li tu nikdo, kdo by ho zvěstoval? A jak mohou zvěstovat, nejsou-li poslání?“

že tento nástroj, původně vyvinutý pro vojenské účely, může sloužit mírovým účelům, podporovat dialog, solidaritu a smíření. V závěru poselství je obsažen dnes již klasický text: „Díky internetu se na milionech obrazovek po celém světě objevují miliardy obrázků. Vynoří se z této galaxie obrazů a zvuků Kristova tvář? Zazní jeho hlas? Teprve tehdy, až se ukáže jeho tvář a zazní jeho hlas, pozná svět ‚radostnou zvěst‘ o našem vykoupení. To je cíl evangelizace, a to učiní internet skutečným prostorem pro člověka, protože kde není prostor pro Krista, tam není prostor pro člověka.“¹⁴¹

5.2.1.2 Poselství papeže Benedikta XVI. k XLII. Světovému dni sdělovacích prostředků

Poselství z roku 2008 nese název „Sdělovací prostředky: rozcestí mezi sebezprosazováním a službou. Hledání pravdy a její sdílení“ a o sdělovacích prostředcích pojednává obecně. Podle papeže by měly sdělovací prostředky respektovat důstojnost lidské osoby. Analogicky k pojmu bioetika proto papež hovoří o potřebě zavedení „infoetiky“¹⁴².

Novým médiím a internetu je věnována jediná zmínka, totiž konstatování, že „modifikují samotnou tvář komunikace“¹⁴³. Papež vyslovuje domněnku, že možná právě toto je příležitost komunikaci přetvořit a více zviditelnit základní prvky pravdy o lidské osobě.

5.2.1.3 Poselství papeže Benedikta XVI. k XLIII. Světovému dni sdělovacích prostředků

Benedikt XVI. pro své poselství¹⁴⁴ v roce 2009 zvolil téma „Nové technologie a nové vztahy – prosazovat kulturu úcty, dialogu a přátelství“. Konstatuje v něm, že nové digitální technologie ovlivňují dosavadní modely komunikace a mezilidské

¹⁴¹ JAN PAVEL II.: Poselství k XXXVI. Světovému dni sdělovacích prostředků, 6.

¹⁴² BENEDIKT XVI.: Poselství k XLII. Světovému dni sdělovacích prostředků, in: Acta ČBK, Praha: Česká biskupská konference (pro vnitřní potřebu), 2008, 4.

¹⁴³ Tamtéž, 5.

¹⁴⁴ BENEDIKT XVI.: Poselství k XLIII. Světovému dni sdělovacích prostředků, in: Acta ČBK, Praha: Česká biskupská konference (pro vnitřní potřebu), 2009.

vztahy. Podobně, jako tomu bylo v jiných dokumentech, i zde papež myslí především na mladé, kteří se v digitálním světě cítí být ve svém živlu. Úmyslně cílí tímto poselstvím na tzv. digitální generaci, se kterou se chce podělit o své úvahy „o mimořádném potenciálu nových technologií, pokud se používají pro růst porozumění a solidarity mezi lidmi“.¹⁴⁵ Z těchto nových technologií kromě počítačů a internetu zmiňuje i mobilní telefony. Všimá si, k čemu mladí lidé nová média používají – ke komunikaci s přáteli, navazování nových kontaktů, zapojování se do skupin a sítí, vyhledávání informací a sdílení vlastních názorů a myšlenek – a vyjmenovává některé z výhod, které nová komunikační kultura přináší: rodiny mohou zůstat ve spojení, ačkoli je třeba dělí velké vzdálenosti, studenti a vědci mají snadnější přístup k pramenům a dokumentům a mohou pracovat v týmu, i když se nacházejí na různých místech. Nová média svou interaktivní povahou umožňují dynamičtější formy učení a komunikace, a tak přispívají ke společenskému pokroku.

Popularita nových technologií by nás dle papeže neměla překvapovat, protože přinášejí odpověď na zcela základní lidské tužby po komunikaci a přátelství, které jsou spjaty se samotnou lidskou přirozeností. Člověk jakožto bytost stvořená k Božímu obrazu a podobě přirozeně touží po komunikaci a společenství, protože Bůh sám je společenstvím plným komunikace. Proto současná intenzivní potřeba komunikace není ničím jiným než novým projevem stále stejné touhy každé lidské bytosti po sebepřekročení.

Při hodnocení nových technologií je nutné brát v potaz nejen jejich přínos pro kontakty mezi lidmi, ale i kvalitu sdělovaných informací. V této souvislosti papež vybízí všechny lidi dobré vůle, aby se zasazovali o šíření kultury úcty, dialogu a přátelství při respektování hodnoty každé lidské osoby. Volá po dialogu zakořeněném v opravdovém hledání pravdy, protože život není pouze prostým sledem faktů, ale hledáním toho, co je dobré, pravdivé a krásné.

¹⁴⁵ Tamtéž.

Papež v poselství věnuje pozornost vývoji pojmu přátelství v prostředí sociálních sítí.¹⁴⁶ Upozorňuje na riziko rozvíjení on-line přátelství na úkor vztahů se svými nejbližšími a varuje před banalizací významu zkušenosti přátelství. Posedlost virtuálním spojením má za následek pravý opak toho, k čemu sociální sítě slouží, a místo skutečné komunikace pak přináší izolaci. Existence nejrůznějších digitálních sítí prosazujících solidaritu, spravedlnost a lidská práva je potěšující, je ale ještě potřeba usilovat o to, aby kyberprostor, v němž se vytvářejí, byl přístupný pro všechny lidi.

V závěru poselství pobízí papež mladé katolíky, aby přinášeli do digitálního světa poselství své víry. Tak jako apoštolové a jejich žáci přinesli radostnou zvěst do řecko-římského světa, mají dnešní mladí nést evangelium do světa nových technologií. V prvním případě bylo zapotřebí porozumět kultuře a zvykům pohaných národů, v tom druhém stojí církve před výzvou k pochopení nových technologií a k naučení se správnému zacházení s nimi.

5.2.1.4 Poselství papeže Benedikta XVI. k XLIV. Světovému dni sdělovacích prostředků

V roce 2010, kdy probíhal Rok kněží,¹⁴⁷ mělo papežské poselství téma „Kněz a pastorec v digitálním světě. Nová média ve službě Slovu“. Úkol kněží na poli digitální komunikace je dvojitý. Musejí si osvojit schopnost pohybovat se v digitálním světě, a zároveň být stále věrni evangeliu. Stojí před výzvou hlásat evangelium za pomoci nové generace audiovizuálních prostředků, jako jsou obrázky, videa, animace, blogy a weby, které spolu s tradičními nástroji mohou být užitečné pro evangelizaci i katechezi. „Moderní komunikační prostředky knězi umožní, aby seznamoval dnešního člověka se životem církve a pomáhal mu odhalovat Kristovu

¹⁴⁶ Zde je oficiální český překlad poněkud nepřesný. Obsahuje formulaci: „digitálních sítí společenské komunikace“, v angličtině je však na tomtéž místě „the new digital social networks“, v němčině pak „der digitalen sozialen Netze“. V poselství je evidentně řeč o sociálních sítích.

¹⁴⁷ Během Roku kněží byl proveden zajímavý výzkum využívání internetu katolickými kněžími. Výsledky výzkumu jsou v Příloze č. 4. Srov. NewMinE Lab (USI), School of Church Communications (PUSC) (2010), PICTURE – Priests' ICT Use in their Religious Experience. World Report. (31. 3. 2012) dostupné online: http://www.pictureproject.info/wp-content/uploads/2010/09/PICTURE_report_world_v_1_52_20100915.pdf.

tvář, když spojí vhodné a odborné využití těchto prostředků, kterému se naučil i během formace, s důkladnou teologickou přípravou a jasnou kněžskou spiritualitou, živenou neustálým spojením s Pánem. Spíše než odbornost v oblasti médií musí kněz při kontaktu s digitálním světem nechat vyniknout své srdce zasvěceného člověka, aby dal duši nejen vlastnímu pastoračnímu úsilí, ale také nepřetržitému komunikačnímu toku v „síti“.¹⁴⁸ Ve výše citovaném textu se nachází několik důležitých tvrzení: moderní prostředky komunikace umožňují seznámení se životem církve a odhalování Kristovy tváře. K tomu je potřeba spojení 1) vhodného a odborného využití komunikačních prostředků, 2) důkladné teologické přípravy, 3) jasné kněžské spirituality. Odbornost v oblasti médií je co do důležitosti ale až na druhém místě za spiritualitou.

Pastorace v digitálním světě má ukázat, že Boží láska k člověku není ani záležitostí minulosti, ani pouhým teoretickým poznatkem, ale že je konkrétní a současnou realitou, aby i díky novým formám komunikace mohl Bůh kráčet dnešními ulicemi a opakovat: „Hle, stojím u dveří a klepu. Kdo uslyší můj hlas a otevře dveře, k tomu vejdu a budu jíst u něho a on u mě.“¹⁴⁹

Význam internetu vystupuje výrazně do popředí, pokud přijde řeč na preevangelizaci. Papež vyslovuje domněnku, že tak jako prorok Izaiáš dospěl k představě domu modlitby pro všechny národy¹⁵⁰, mohl by i web být prostorem (tak jako nádvoří pohanů v jeruzalémském chrámu) pro ty, kdo Boha dosud nepoznali. Kromě tohoto přirovnání rovněž opakuje připodobnění nových médií k areopagu. „Nová média přece nabízejí především kněžím stále nové a nedozírné perspektivy pastorace a vybízejí je k tomu, aby využili univerzální rozměr církve k utvoření rozsáhlého a skutečného společenství, aby byli v dnešním světě svědky stále nového života, který se rodí z naslouchání evangeliu Ježíše, věčného Syna, který přišel mezi

¹⁴⁸ BENEDIKT XVI.: Poselství k XLIV. Světovému dni sdělovacích prostředků, in: Acta ČBK, Praha: Česká biskupská konference (pro vnitřní potřebu), 2010.

¹⁴⁹ Zj 3,20.

¹⁵⁰ Srov. Iz 56,7.

nás, aby nás zachránil.“¹⁵¹ Papež vybízí kněze, aby využívali jedinečné příležitosti, které moderní komunikace nabízí, a připomíná, že plodnost jejich služby pramení především ze setkání s Kristem.

5.2.1.5 Poselství papeže Benedikta XVI. k XLV. Světovému dni sdělovacích prostředků

Poselství z roku 2011 s tématem „Pravda, hlásání a autentičnost života v digitální éře“¹⁵² se věnuje fenoménu rozšíření komunikace prostřednictvím internetové sítě. Nové technologie nejenže mění způsoby komunikace, ale transformují i komunikaci samotnou, takže dnes stojíme před rozsáhlou kulturní přeměnou. Díky sociálním sítím je relativizováno rozlišení mezi poskytovatelem informace a jejím příjemcem, komunikace se tak místo prosté výměny informací stává více sdílením. Tato proměna přispěla k uvědomění si hodnoty komunikace jako takové, naráží však i na své limity vyplývající z podstaty digitální komunikace: jednostrannost interakce, snaha komunikovat pouze vybrané části své osobnosti, riziko vytváření falešného obrazu, který může sloužit k sebeuspokojení.

Stále větší účast zejména mladých lidí na veřejném digitálním fóru, tvořeném sociálními sítěmi¹⁵³, ovlivňuje formy mezilidských vztahů i sebepoznání jednotlivce. Při sdílení a hledání „přátel“ stojí člověk před výzvou být skutečně autentický, věrný sám sobě, aby pobyt v kyberprostoru nebyl únikem z reality do paralelního světa, který mu umožňuje být někým jiným. Papež opět připomíná, že virtuální kontakt nemůže a nesmí nahradit přímý kontakt s osobami na všech rovinách našeho života. Je přesvědčen, „že existuje křesťanský styl, jak být přítomni v digitálním světě: je konkretizován čestnou, otevřenou a odpovědnou formou komunikace ohleduplnou vůči druhému. Předávat evangelium novými médii znamená nejen zařadit zjevně náboženský obsah do různých programů rozličných médií, ale také svědčit ve

¹⁵¹ BENEDIKT XVI.: Poselství k XLIV. Světovému dni sdělovacích prostředků.

¹⁵² BENEDIKT XVI.: Poselství k XLV. Světovému dni sdělovacích prostředků, <http://tisk.cirkev.cz/res/data/116/012963.pdf>, (30. 3. 2012).

¹⁵³ Zde by bylo v českém textu poselství lepší nahradit formulaci „tzv. social network“ výrazem „tzv. sociální sítě“. V anglickém textu je uvedeno „so-called social networks“, jedná se tedy o plurál. Navíc je zde možné užít místo původního znění český ekvivalent.

vlastním digitálním profilu důsledností a způsobem komunikace, volbou, prioritami a názory, které jsou zcela v souladu s evangeliem, i když se o něm explicitně nehovoří“.¹⁵⁴ Ti, kdo sdílejí informace na webu, si musejí uvědomovat, že pravda nečerpá svou hodnotu ze své popularity. Pravda evangelia není něčím povrchním, co by se mohlo stát předmětem konzumu, je to dar vyžadující svobodnou odpověď, a proto musí být podávána ve své celistvosti.

Papež vyzývá křesťany, aby se zapojili do sítě vztahů, které umožňuje digitální éra, ne však kvůli prosté touze být tam přítomni, nýbrž proto, že tato síť je integrální součástí lidského života. Vzorem pro způsob hlásání evangelia má být zmrtvýchvstalý Kristus doprovázející učedníky na cestě do Emauz.

5.2.1.6 Poselství papeže Benedikta XVI. k XLVI. Světovému dni sdělovacích prostředků

Poselství z roku 2012 s názvem „Ticho a slovo: cesta evangelizace“¹⁵⁵ se věnuje vztahu mezi dvěma aspekty komunikace, totiž tichem a slovem, a upozorňuje na potřebu toho, aby oba tyto aspekty byly při dialogu v rovnováze.

K tématu internetu obsahuje pouze krátkou zmínku o vyhledávacích a sociálních sítích. Ty se podle papeže staly pro mnoho lidí výchozím bodem komunikace. Internet se stává fórem pro otázky a odpovědi. Papež podotýká, že lidé jsou dnes bombardováni odpověďmi na otázky, které si nikdy ani nekladli. Pro rozpoznání těch skutečně důležitých otázek je zapotřebí právě ticho. Uprostřed spletního světa komunikace se nicméně lidé stále potýkají se základními otázkami lidského bytí: Kdo jsem? Co mohu vědět? Co mám dělat? V co mohu doufat? Tyto lidi je třeba povzbudit v jejich tázání a nabídnout jim možnost hlubokého dialogu.

Podle papeže by se také měla věnovat pozornost různým druhům webových stránek, aplikací a sociálních sítí, které mohou lidem pomoci, aby si našli čas pro

¹⁵⁴ BENEDIKT XVI.: Poselství k XLV. Světovému dni sdělovacích prostředků.

¹⁵⁵ BENEDICT XVI: Message For The 46th World Communications Day, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20120124_46th-world-communications-day_en.html, (31. 3. 2012).

reflexi a autentické tázání. Stejně tak mohou pomoci vytvářet prostor pro modlitbu nebo třeba pro sdílení Božího slova ve formě krátkých citátů z Písma.

5.3 Přehled témat dokumentů o internetu

Dokumenty, které pojednávají o internetu, obsahují dílčí témata, která jsou uspořádána v Tabulce 1:

	pozitivní možnosti internetu	evangelizace, pastorační, katecheze	relativismus / pravda	mládež	lidský rozvoj, společné dobro	ambivalence	výchova a formace	pornografie a násilí	digitální předěl	globalizace	individualismus	anonymita	obousměrná komunikace, dialog	odsouzení cenzury	nutnost osobního svědectví a reálných vztahů
Církev a internet		x	x	x	x	x	x	x	x				x		x
Etika na internetu			x		x	x		x	x	x	x	x	x	x	
Poselství 2001	x	x													
Poselství 2002		x	x			x			x						x
Poselství 2008			x			x				x			x		
Poselství 2009		x	x	x	x	x			x				x		x
Poselství 2010		x					x								
Poselství 2011		x	x	x	x	x							x		x
Poselství 2012	x												x		

Tabulka 1: Přehled témat dokumentů o internetu. Křížkem jsou označena témata, která se v jednotlivých dokumentech vyskytují. Názvy poselství papežů ke Světovému dni sdělovacích prostředků jsou zkráceně označeny pouze rokem vydání.

Uvedená témata nejsou úplným výčtem všech dílčích témat, která dokumenty obsahují, ale pouze výběrem těch nejdůležitějších. Částečně se jedná o otázky z oblasti sociální etiky, částečně z pastorální teologie a sociální komunikace.

Internet je v dokumentech nahlížen převážně jako komunikační nástroj, který může být využit ke konání dobra nebo zla. Má být využíván tak, aby přispíval ke společnému dobru všech lidí. Tam, kde se dokumenty o internetu zmiňují jen okrajově, upozorňují na jeho pozitivní stránky. Kromě toho je internet chápán jako nový prostor a je pro něj často užíván termín kyberprostor.¹⁵⁶

Mezi hlavní problémy spojené s internetem řadí dokumenty existenci digitálního předělu mezi chudými a bohatými. Velmi často se v nich vyskytuje i důraz na pravdu a upozornění na relativismus, který se díky internetu může šířit. Navíc dokumenty opakovaně zdůrazňují nutnost pěstování reálných mezilidských vztahů a varování před útekem do virtuálního světa, který nemůže nahradit osobní setkání člověka s člověkem.

Největší význam internetu pro církve spatřují dokumenty zcela jednoznačně v oblasti evangelizace, pastorační práce a katecheze. Zvláště pak pamatují na mládež, která si osvojila moderní technologie často více než dospělí.

5.4 Využití internetu v praxi

V dokumentu *Církev a internet* se uvádí: „Na některých místech, jak na úrovni národní, tak kontinentální, jsou v běhu tvůrčí projekty, podporované církví. Svátý stolec je aktivní v této oblasti řadu let a pokračuje v šíření a rozvoji své přítomnosti na internetu.“¹⁵⁷ Ačkoli by jistě bylo zajímavé na tomto místě přiblížit i některé ze zmiňovaných národních projektů,¹⁵⁸ bylo by to již nad rámec této práce, a proto se tato kapitola omezuje na internetové aktivity Apoštolského stolce, který sám provozuje celou řadu webových stránek.¹⁵⁹

¹⁵⁶ Srov. OPATRŇ Aleš: Internet a pastorační práce, in: NEKVAPIL Václav, VÉVODA Rudolf (ed.): Média, kultura a náboženství, Praha: Vyšší odborná škola publicistiky, 2007, 79-80. Zde je internet nazýván novým světadílem.

¹⁵⁷ *Církev a internet*, 5.

¹⁵⁸ Zajímavým příkladem za všechny ostatní může být iniciativa biskupské konference Jihoafrické republiky, která u příležitosti konání mistrovství světa ve fotbale roku 2010 zprovoznila speciální internetové stránky www.churchontheball.com. Srov. 2010 World Cup: Church on the ball!, http://www.sacbc.org.za/Site/index.php?option=com_content&task=view&id=292&Itemid=29, (2. 4. 2011).

¹⁵⁹ Reprodukce nejdůležitějších internetových projektů, které zmiňuje tato kapitola, jsou v Příloze č. 5.

5.4.1 Doména .va

Vatikán má jako suverénní stát přidělenou vlastní doménu nejvyššího řádu .va. Tato doména byla dle záznamů v oficiální databázi zaregistrována 11. září 1995.¹⁶⁰ Většina internetových aktivit Apoštolského stolce se realizuje právě na této doméně.

5.4.2 Oficiální webové stránky Apoštolského stolce (www.vatican.va)

Hlavní a nejobsáhlejší z vatikánských internetových projektů je oficiální web Apoštolského stolce. Internetové stránky obsahují především rozsáhlý archiv dokumentů římské kurie, papežů od Lva XIII. do současnosti a koncilních dokumentů, jsou na nich též k dispozici texty Písma svatého v několika jazycích, Katechismus katolické církve či Kodex kanonického práva. Ke stažení jsou např. kompletní Acta Sanctae Sedis a Acta Apostolicae Sedis. Značná část obsahu webu je zpracována v několika světových jazycích včetně čínštiny. Pro mobilní zařízení je k dispozici mobilní verze webu na adrese mobile.vatican.va.

Velkým nedostatkem oficiálního webu Apoštolského stolce je jeho technická stránka. Zdrojový kód stránek obsahuje nemalé množství chyb a nedostatků a na mnoha místech nerespektuje standardy pro tvorbu webových stránek. Jako příklad může posloužit hlavní stránka anglické mutace, která, přestože prošla v roce 2011 přepracováním, neodpovídá současným požadavkům na zpracování.¹⁶¹ I některé další stránky webu prozrazují, že se nejedná o profesionálně vytvořený a udržovaný web.¹⁶²

¹⁶⁰ Srov. <http://www.iana.org/domains/root/db/va.html> (2. 4. 2011). Kuriózním detailem, který lze z výše uvedených záznamů vyčíst, je, že Vatikán používá mimo jiné sekundární DNS servery nesoucí jména pohanských egyptských božstev: osiris.name a seth.name.

¹⁶¹ Stránka má adresu http://www.vatican.va/phome_en.htm, (3. 4. 2012). Zdrojový kód stránky, který byl použit při testování, je v Příloze č. 6. Výsledky analýzy zdrojového kódu jsou zde: http://validator.w3.org/check?uri=http://www.vatican.va/phome_en.htm, (3. 4. 2012). Výsledky alternativní analýzy jsou k dispozici na adrese: <http://seo-servis.cz/source-zdrojovy-kod/7411256>, (3. 4. 2012). Z analýz mimo jiné vyplývá, že téměř celý obsah stránky je tvořen obrázky, které nemají vyplněný alternativní text. To je v rozporu se zásadami pro tvorbu přístupného webu. Srov. např. <http://blindfriendly.cz/metodika#kap2.1>, (3. 4. 2012). Díky tomuto nedostatku je stránka obtížně přístupná pro uživatele se zdravotním hendikepem. A nejen pro ně, stačí mít v prohlížeči zakázané stahování obrázků a z domácí stránky webu se nezobrazí téměř nic.

¹⁶² Např. stránka http://www.vatican.va/news_services/press/index.htm, (3. 4. 2012) ve své hlavičce prozrazuje, že byla vytvořena pomocí kancelářské aplikace Microsoft FrontPage 6.0. V textu stránky

Podobně ani způsob zpracování online Bible¹⁶³ neodpovídá současným možnostem. Rozhraní není příliš uživatelsky přívětivé, biblický text je nepřehledný a je k dispozici pouze v pěti jazycích.¹⁶⁴ Jedinou velkou předností biblické sekce je propracovaná konkordance a statistické údaje o textu.

5.4.3 Server News.va

Od června roku 2011 je v provozu web news.va, který slouží jako rozcestník pro jednotlivá vatikánská média. Obsahuje výběr nejnovějších zpráv agentury Fides, L'Osservatore Romano, Tiskové kanceláře Apoštolského stolce, Vatikánské informační služby, Rádia Vatikán, Vatikánské televize a Internetové kanceláře Apoštolského stolce. Službu provozuje Papežská rada pro sdělovací prostředky. Zaměření webu je evangelizační a je určen široké veřejnosti nejen z řad příslušníků katolické církve.¹⁶⁵ Multimediální portál News.va je k dispozici ve čtyřech jazykových mutacích a je propojen se sociálními sítěmi.¹⁶⁶

5.4.4 Pope2You

Papežská rada pro sdělovací prostředky provozuje web určený pro mládež s názvem Pope2You.¹⁶⁷ Koordinátorem projektu je italský kněz Paolo Padriani, který stojí i za projektem iBreviary¹⁶⁸. Stránky Pope2You jsou k dispozici v pěti světových jazycích a obsahují řadu interaktivních prvků jako např. formulář pro zaslání poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků formou elektronické pohlednice e-mailem. Web je propojen se sociálními sítěmi a má vlastní feed na Twitteru, který sleduje přes 25 000 lidí.¹⁶⁹

se pak ještě nachází upozornění, že pro její správné zobrazení je zapotřebí používat prohlížeč Internet Explorer 5, který se však v roce 2012 již prakticky nevyskytuje.

¹⁶³ Srov. <http://www.vatican.va/archive/bible/index.htm>, (3. 4. 2012).

¹⁶⁴ Na internetu lze nalézt propracovanější, obsáhlejší a uživatelsky přívětivější řešení. Srov. <http://www.bibleserver.com/>, (3. 4. 2012).

¹⁶⁵ Srov. <http://www.news.va/en/about.html>, (12. 3. 2012).

¹⁶⁶ Podrobněji o sociálních sítích v kapitole 5.4.6.

¹⁶⁷ Srov. <http://www.pope2you.net/>, (20. 3. 2012).

¹⁶⁸ Srov. <http://www.ibreviary.com/>, (2. 4. 2012). Jde o elektronickou verzi liturgie hodin převedenou do podoby webu a mobilní aplikace.

¹⁶⁹ Srov. Pope2YouVatican, <https://twitter.com/#!/Pope2YouVatican>, (20. 3. 2012).

5.4.5 Další vatikánské stránky

Vedle oficiálního webu Apoštolského stolce má vlastní internetové stránky i městský stát Vatikán. Obsahuje informace týkající se správy městského státu a mimo jiné je na něm možné vidět aktuální snímky z několika webkamer umístěných na svatopetrském náměstí, u hrobu Jana Pavla II. nebo třeba v Castel Gandolfo.¹⁷⁰ Některé z institucí římské kurie provozují své vlastní internetové portály. Na prvním místě je třeba jmenovat Papežskou radu pro sdělovací prostředky,¹⁷¹ dále pak Historický archiv Kongregace pro evangelizaci národů¹⁷² a Papežská misijní díla.¹⁷³ Vlastní web má i švýcarská garda,¹⁷⁴ vatikánská muzea,¹⁷⁵ vatikánská knihovna¹⁷⁶ a Vatikánská nadace Josepha Ratzingera¹⁷⁷.

Apoštolský stolec uvádí na svých stránkách následující seznam provozovaných webů¹⁷⁸:

Kongregace

Kongregace pro nauku víry: www.doctrinafidei.va

Papežská misijní díla (Kongregace pro evangelizaci národů): www.ppoomm.va

Muzeum De Propaganda Fide (Kongregace pro evangelizaci národů):

www.museopropagandafide.va

Historický archiv „de Propaganda Fide“ (Kongregace pro evangelizaci národů):

www.archivistoricopropaganda.va

Tribunály

Apoštolská penitenciárie: www.penitenzieria.va

¹⁷⁰ Srov. <http://www.vaticanstate.va/EN/Monuments/webcam/>, (2. 4. 2011).

¹⁷¹ Srov. <http://www.pccs.va/>, (2. 4. 2011).

¹⁷² Srov. <http://www.museopropagandafide.va/>, (2. 4. 2011).

¹⁷³ Srov. <http://www.ppoomm.va/>, (2. 4. 2011).

¹⁷⁴ Srov. <http://www.schweizergarde.va/>, (2. 4. 2011).

¹⁷⁵ Srov. <http://www.museivaticani.va/>, (2. 4. 2011).

¹⁷⁶ Srov. <http://www.vaticanlibrary.va/>, (2. 4. 2011).

¹⁷⁷ Srov. <http://www.fondazioneratzinger.va/>, (2. 4. 2011).

¹⁷⁸ Vatican Internet Sites, http://www.vatican.va/siti_va/index_va_en.htm, (31. 3. 2012).

Papežské rady

Papežská rada pro laiky: www.laici.va

Papežská rada pro rodinu: www.familia.va

Papežská rada „Justitia et pax“: www.justpax.va

Papežská rada pro sdělovací prostředky: www.pccs.va

Další instituce

Papežský sbor Sixtinské kaple¹⁷⁹: www.cappellamusicalepontificia.va

Papežská švýcarská garda: www.guardiasvizzera.va

Instituce patřící Apoštolskému stolci

Vatikánský tajný archiv: asv.vatican.va

Vatikánská apoštolská knihovna: www.vaticanlibrary.va

L'Osservatore Romano: www.osservatoreromano.va

Vatikánský rozhlas: www.radiovaticana.va

Fotografické služby L'Osservatore Romano: www.photo.va

Agentura Apoštolského stolce pro hodnocení a podporu kvality na církevních univerzitách a fakultách (AVEPRO)¹⁸⁰: www.avepro.va

Úřad pro práci Apoštolského stolce

ULSA: www.ulsa.va

Městský stát Vatikán

Městský stát Vatikán: www.vaticanstate.va

Vatikánská muzea: mv.vatican.va

Online prodej vstupenek do vatikánských muzeí: biglietteriamusei.vatican.va

Papežské akademie

Papežská akademie věd: www.casinapioiv.va

¹⁷⁹ Orig. Pontifical Musical Chorus of the Sistine Chapel.

¹⁸⁰ Orig. Holy See's Agency for the Evaluation and Promotion of Quality in Ecclesiastical Universities and Faculties.

Instituty

Papežský institut duchovní hudby: www.musicasacra.va

Sekce oficiálních webových stránek

Zneužívání mladistvých. Odpověď církve: www.resources.va

Pocta Janu Pavlu II.: www.ioannespaulusii.va

Papežská rada „COR UNUM“: www.corunum.va

Nadace

Vatikánská nadace Josepha Ratzingera (Benedikta XVI.):

www.fondazioneratzinger.va

Ostatní

Papežská farnost sv. Anny ve Vatikánu: www.santanna.va

5.4.6 Aktivity Apoštolského stolce mimo vlastní weby

Kromě provozování vlastních internetových projektů využívá Apoštolský stolec i běžně dostupné služby třetích stran. Od roku 2009 provozuje vlastní kanál na serveru YouTube, jehož správu má na starosti Vatikánské televizní centrum a Vatikánský rozhlas. Kanál je k dispozici ve čtyřech jazykových mutacích a jeho posláním je informovat o aktivitách papeže a o dění ve Vatikánu.¹⁸¹

Apoštolský stolec je aktivní i na dalších sociálních sítích. Na Twitteru má od roku 2010 šest feedů v různých světových jazycích.¹⁸² Na Facebooku funguje stránka věnovaná Janu Pavlu II. a jeho beatifikaci provozovaná Vatikánským televizním centrem ve spolupráci s Vatikánským rozhlasem.¹⁸³

Jak již bylo řečeno výše, sociální sítě hojně využívá vatikánský zpravodajský portál News.va. Ten spravuje čtyři stránky na Facebooku (v angličtině, italštině,

¹⁸¹ Srov. <http://www.youtube.com/vatican>, (2. 4. 2011). Srov. The Founding of Vatican Radio, http://www.vatican.va/news_services/radio/multimedia/storia_ing.html, (2. 4. 2011).

¹⁸² Srov. http://twitter.com/news_va_en, (2. 4. 2011). Srov. The Founding of Vatican Radio, http://www.vatican.va/news_services/radio/multimedia/storia_ing.html, (2. 4. 2011).

¹⁸³ Srov. www.facebook.com/vatican.johnpaul2, (2. 4. 2011).

francouzštině a španělštině), z nichž anglická varianta měla v prvním čtvrtletí roku 2012 přes 13 500 fanoušků.¹⁸⁴ Kromě toho provozuje čtyři feedy na Twitteru, kde anglickou verzi sleduje přes 83 000 lidí,¹⁸⁵ a pro sdílení fotografií využívá Flickr.¹⁸⁶

Zdá se však, že Apoštolský stolec využívá sociální sítě spíše k jednosměrné komunikaci. Např. facebooková stránka News.va v anglické mutaci sice obsahuje komentáře od jednotlivých uživatelů, chybí však reakce správce stránky. V období od 1. ledna do 31. března 2012 stránka čítala pouze tři komentáře zadané správcem stránky a vždy se jednalo pouze o hypertextový odkaz, nikdy o text.¹⁸⁷ Tendence k užívání sociálních sítí pouze pro jednosměrnou komunikaci je ještě více zřejmá u vatikánského kanálu na serveru YouTube. Server sice umožňuje uživatelské hodnocení jednotlivých videí a vkládání komentářů, obojí je však na vatikánském kanálu znemožněno.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Srov. <http://www.facebook.com/news.va.en>, (12. 3. 2012).

¹⁸⁵ Srov. http://twitter.com/news_va_en, (12. 3. 2012).

¹⁸⁶ Srov. <http://www.flickr.com/photos/61131946@N07/>, (12. 3. 2012).

¹⁸⁷ Srov. <http://www.facebook.com/news.va.en>, (31. 3. 2012). Je samozřejmě možné, že část komentářů byla smazána. Přesto se však zdá, že stránka, kterou má mezi oblíbenými více než 13 000 lidí, a která přitom za čtvrt roku uveřejní pouze tři komentáře s hypertextovými odkazy, o oboustrannou komunikaci s uživateli příliš neusiluje.

¹⁸⁸ Srov. <http://www.youtube.com/vatican>, (31. 3. 2012).

Závěr

Postoj Apoštolského stolce k internetu můžeme na základě zkoumaných dokumentů označit za v zásadě pozitivní. Internet je v nich chápán převážně jako nástroj komunikace, který může být užíván ke konání dobra nebo zla. Církev je přesvědčena, že může být využíván pro společné dobro všech lidí. V dokumentech je vícekrát přirovnáván k novému areopagu nebo k antickému fóru.

V postoji katolické církve ke sdělovacím prostředkům je zřetelný posun od prvních dokumentů, které se o médiích zmiňují, k těm, které byly vydány na počátku třetího tisíciletí. Zatímco encyklika *Mirari vos* v roce 1832 odsuzuje svobodu publikovat cokoli bez omezení a obhajuje cenzuru, dokument *Etika na internetu* v roce 2002 cenzuru odsuzuje a doporučuje místo ní autoregulaci.

Mezi dílčími tématy, kterými se zkoumané církevní dokumenty zabývají, existuje shoda s tím, co je předmětem diskuze i mimo církev. Jako příklad lze uvést problematiku digitálního předělu a zajištění bezpečnosti.

Při porovnávání nauky o internetu obsažené v dokumentech s církevní praxí se kromě tématu mládeže nepodařilo nalézt významnější shodu. Na základě dokumentů a webových projektů se zdá, že praktické užití internetu Apoštolským stolcem s texty dokumentů v mnoha ohledech příliš nekoresponduje. Dokumenty např. opakovaně zmiňují obousměrnost komunikace na internetu a hovoří o dialogu, při zkoumání využití sociálních sítí, které jsou pro dialog vhodným nástrojem, však vyšlo najevo, že je Apoštolský stolec používá spíše k jednosměrné komunikaci.

Na základě analyzovaných dokumentů a internetových projektů si dovoluji tvrdit, že existuje zjevná diskrepance mezi církevní teorií a praxí v této oblasti. Internetové projekty Apoštolského stolce v mnohém nenaplnují požadavky církevních dokumentů. Proto se domnívám, že by bylo vhodné, aby se Apoštolský stolec více zaměřil na praktické využití internetu ve světle církevních dokumentů.

Seznam použitých zkratk

ČBK	Česká biskupská konference
ISOC	Internet Society
Op. cit.	opus citatum
Orig.	originální znění

Zkratky biblických knih jsou převzaty z Katechismu katolické církve, Praha: Zvon, 1995, 695–696.

Seznam literatury

Prameny

BENEDICT XVI: Message For The 46th World Communications Day, http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20120124_46th-world-communications-day_en.html.

BENEDIKT XVI.: Poselství k XLII. Světovému dni sdělovacích prostředků, in: Acta ČBK, Praha: Česká biskupská konference (pro vnitřní potřebu), 2008.

BENEDIKT XVI.: Poselství k XLIII. Světovému dni sdělovacích prostředků, in: Acta ČBK, Praha: Česká biskupská konference (pro vnitřní potřebu), 2009.

BENEDIKT XVI.: Poselství k XLIV. Světovému dni sdělovacích prostředků, in: Acta ČBK, Praha: Česká biskupská konference (pro vnitřní potřebu), 2010.

BENEDIKT XVI.: Poselství k XLV. Světovému dni sdělovacích prostředků, <http://tisk.cirkev.cz/res/data/116/012963.pdf>.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

GREGORY XVI: Encyclical On Liberalism And Religious Indifferentism *Mirari vos*, <http://www.papalencyclicals.net/Greg16/g16mirar.htm>.

JAN PAVEL II.: Apoštolský list osobám zodpovědným za sdělovací prostředky *Rychlý vývoj* (Il rapido sviluppo), Praha: Česká biskupská konference (pro vnitřní potřebu), 2005.

JAN PAVEL II.: Poselství k XXXIII. Světovému dni sdělovacích prostředků, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 1999.

JAN PAVEL II.: Poselství k XXXV. Světovému dni sdělovacích prostředků, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 2001.

JAN PAVEL II.: Poselství k XXXVI. Světovému dni sdělovacích prostředků, Praha: Sekretariát ČBK (pro vnitřní potřebu), 2002.

JOHN PAUL II: Message For the 27th World Communications Day, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/messages/communications/documents/hf_jp-ii_mes_24011993_world-communications-day_en.html.

JOHN PAUL II: Message For the 28th World Communications Day, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/messages/communications/documents/hf_jp-ii_mes_24011994_world-communications-day_en.html.

JOHN PAUL II: Message For the 29th World Communications Day,
http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/messages/communications/documents/hf_jp-ii_mes_06011995_world-communications-day_en.html.

LEO XIII: Encyclical On Conditions In Italy *Etsi nos*,
http://www.vatican.va/holy_father/leo_xiii/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15021882_etsi-nos_en.html.

PAPEŽSKÁ RADA PRO HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Etika na internetu, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002.

PAPEŽSKÁ RADA PRO HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Církev a internet, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002.

PAPEŽSKÁ RADA PRO HROMADNÉ SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Etika ve sdělovacích prostředcích, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 2000.

PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Pastorální instrukce o sdělovacích prostředcích *Aetatis novae*, in: Dokumenty o sdělovacích prostředcích, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 1996.

PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Pastorální instrukce o sdělovacích prostředcích *Communio et progressio*, in: Dokumenty o sdělovacích prostředcích, Praha: Sekretariát České biskupské konference (pro vnitřní potřebu), 1996.

PAUL VI: Message For The World Social Communications Day,
http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/messages/communications/documents/hf_p-vi_mes_19670507_i-com-day_en.html.

PIUS XI: Encyclical Letter On The Motion Picture *Vigilanti cura*,
http://www.vatican.va/holy_father/pius_xi/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_29061936_vigilanti-cura_en.html.

PIUS XII: Encyclical Letter On Motion Pictures, Radio And Television *Miranda prorsus*, http://www.vatican.va/holy_father/pius_xii/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_08091957_miranda-prorsus_en.html.

PONTIFICAL COUNCIL FOR SOCIAL COMMUNICATIONS: Criteria for ecumenical and inter-religious cooperation in communications,
http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_04101989_criteria_en.html.

PONTIFICAL COUNCIL FOR SOCIAL COMMUNICATIONS: Ethics in advertising,

http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_22021997_ethics-in-ad_en.html.

PONTIFICAL COUNCIL FOR SOCIAL COMMUNICATIONS: Pornography and violence in the communications media: a pastoral response,
http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_07051989_pornography_en.html.

Prameny – internetové projekty

Holy See Press Office, http://www.vatican.va/news_services/press/index.htm.

John Paul II (the Vatican page), www.facebook.com/vatican.johnpaul2.

News.va, <http://www.facebook.com/news.va.en>.

News.va, <http://www.news.va/en/about.html>.

News.va's photostream, <http://www.flickr.com/photos/61131946@N07/>.

PCCS, <http://www.pccs.va/>

Pope2You, <http://www.pope2you.net/>.

Pope2YouVatican, <https://twitter.com/#!/Pope2YouVatican>.

Sacred Scripture, <http://www.vatican.va/archive/bible/index.htm>.

The Holy See, http://www.vatican.va/phome_en.htm.

The Vatican, <http://www.youtube.com/vatican>.

Vatican – news, http://twitter.com/news_va_en,

Webcam, <http://www.vaticanstate.va/EN/Monuments/webcam/>.

Literatura

BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ Sandra, DEFLEUR Melvin: Teorie masové komunikace, Praha: Karolinum, 1996.

COLLAR Emilio, GIRASA Roy J.: Who governs the internet? International legal aspects of IT governance, in: The Business Review, Cambridge, 16(2), 1. (2010).
Dostupné online na
<http://search.proquest.com/docview/818338239?accountid=35514>.

DUKA Dominik, BADAL Milan: Bílá kniha církve s černou kapitolou, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

JIRÁK Jan, KÖPPLOVÁ Barbara: Masová média, Praha: Portál, 2009.

- MCQUAIL Denis: Úvod do teorie masové komunikace. Čtvrté, rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2009.
- MEZULÁNÍK Radek: Katolická církev a média, in: NEKVAPIL Václav, VÉVODA Rudolf (ed.): Média, kultura a náboženství, Praha: Vyšší odborná škola publicistiky, 2007.
- NAIK Dilip C.: Internet. Standardy a protokoly, Brno: Computer Press, 1999.
- NAUMANN Friedrich: Dějiny informatiky. Od abaku k internetu, Praha: Academia, 2009.
- OPATRŇÝ Aleš: Internet a pastorec, in: NEKVAPIL Václav, VÉVODA Rudolf (ed.): Média, kultura a náboženství, Praha: Vyšší odborná škola publicistiky, 2007.
- SCHELLMANN Bernhard: Média. Základní pojmy, návrhy, výroba, Praha: Europa-Sobotáles, 2004.
- VOIT Petr: Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha: Libri a Královská kanonie premonstrátů na Strahově, 2006.
- WITTSTADT Klaus, in: ALBERIGO Giuseppe, KOMONCHAK Joseph. A. (ed.): History of Vatican II. Announcing and Preparing Vatican Council II. Toward a new Era in Catholicism. Vol. I. Leuven: Peeters, 1995.
- ZASĘPA Tadeusz, OLEKŠÁK Peter: Internet a globalizácia. Antropologické aspekty, Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, 2006.

Bible a církevní dokumenty

- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2007.
- DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.
- DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.
- DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.
- JAN PAVEL II.: Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio*, Praha: Zvon, 1994.
- JOHN PAUL II: Address to the editorial staff of the Jesuit journal *La Civiltà Cattolica*,

http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1999/april/documents/hf_jp-ii_spe_19990422_civilta-cattolica_en.html.

JOHN PAUL II: Apostolic Constitution *Pastor Bonus*,
http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_constitutions/documents/hf_jp-ii_apc_19880628_pastor-bonus-roman-curia_en.html.

Kodex kanonického práva, Praha: Zvon, 1994.

PAVEL VI.: Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, Praha: Zvon, 1990.

RAHNER Karl: Úvod k dekretu o hromadných sdělovacích prostředcích *Inter mirifica*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

Internetové zdroje

1 Mbit Internet access a universal service in Finland from the beginning of July,
<http://www.lvm.fi/web/en/pressreleases/-/view/1169259>.

2010 World Cup: Church on the ball!,
http://www.sacbc.org.za/Site/index.php?option=com_content&task=view&id=292&Itemid=29.

A Brief Outline And History Of The Pontifical Council For Social Communications,
http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_pro_14101999_en.html.

About The Internet Society (ISOC), <http://www.isoc.org/isoc/>.

Bibleserver.com, <http://www.bibleserver.com/>.

Confession: A Roman Catholic App,
http://www.littleiapps.com/confession/#release_notes.

Delegation Record for .VA, <http://www.iana.org/domains/root/db/va.html>.

First IDN ccTLDs Available, <http://icann.org/en/announcements/announcement-05may10-en.htm>.

Google.com registered as a domain,
<http://www.google.com/corporate/timeline/#1997-google-com-registered-as-a-domain>.

Háčkyčárky.cz, <http://www.háčkyčárky.cz/>.

History, <http://www.darpa.mil/About/History/History.aspx>.

Holy See Press Office,
http://www.vatican.va/news_services/press/documentazione/documents/sala-stampa/profilo_en.html.

iBreviary, <http://www.ibreviary.com/>.

Internet, <http://www.lvm.fi/web/en/internet>.

Internet Growth Statistics, <http://www.internetworldstats.com/emarketing.htm>.

Internet Usage Statistics, <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>.

ISOC Principles and Goals, <http://www.isoc.org/isoc/mission/principles/>.

Markup Validation Service,
http://validator.w3.org/check?uri=http://www.vatican.va/phome_en.htm.

Metodika Blind Friendly Web 2.3, <http://blindfriendly.cz/metodika#kap2.1>.

Museum of Propaganda Fide, <http://www.museopropagandafide.va/>.

NewMinE Lab (USI), School of Church Communications (PUSC) (2010), PICTURE – Priests’ ICT Use in their Religious Experience. World Report. Dostupné online: http://www.pictureproject.info/wp-content/uploads/2010/09/PICTURE_report_world_v_1_52_20100915.pdf.

Pontifical Mission Societies, <http://www.ppoomm.va/>.

Pontifical Swiss Guard, <http://www.schweizergarde.va/>.

Privacy, <http://www.internetsociety.org/privacy>.

Resources, <http://www.diocesefwsb.org/diocesan-offices/campus-young-adult-ministry/resources/>.

Security, <http://www.internetsociety.org/what-we-do/issues/security>.

Seo Servis, <http://seo-servis.cz/source-zdrojovy-kod/7411256>.

Six Hackers in the United States and Abroad Charged for Crimes Affecting Over One Million Victims, <http://www.fbi.gov/newyork/press-releases/2012/six-hackers-in-the-united-states-and-abroad-charged-for-crimes-affecting-over-one-million-victims>.

The Founding of Vatican Radio,
http://www.vatican.va/news_services/radio/multimedia/storia_ing.html.

The Joseph Ratzinger (Benedict XVI) Vatican Foundation,
<http://www.fondazioneratzinger.va/>.

The origins of „L'Osservatore Romano“,
http://www.vatican.va/news_services/or/history/hi_eng.html.

The Vatican Television Center,
http://www.vatican.va/news_services/television/documents/ns_ctv_doc_23102001_info-gen_en.htm.

ThML, <http://www.ccel.org/ThML/>.

Vatican Film Library,
http://www.vaticanstate.va/EN/Other_Institutions/Vatican_Film_Library.htm.

Vatican Internet Sites, http://www.vatican.va/siti_va/index_va_en.htm.

Vatican Library, <http://www.vaticanlibrary.va/>.

Vatican Museums, <http://www.museivaticani.va/>.

What Does ICANN Do?, <http://icann.org/en/participate/what-icann-do.html>.

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Statistika počtu uživatelů internetu.

Příloha č. 2: Ukázky kampaně Love Singapore.

Příloha č. 3: Ukázky z archivních filmů.

Příloha č. 4: PICTURE – Priests' ICT Use in their Religious Experience. World Report.

Příloha č. 5: Reprodukce vybraných internetových projektů.

Příloha č. 6: Zdrojový kód stránky http://www.vatican.va/phome_en.htm z 3. 4. 2012.

Všechny výše uvedené přílohy se nacházejí na přiloženém CD.